

STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I UTVALGTE KOMMUNER

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019
Tromsø kommune
Troms fylke 2016

Dammann, Åse

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2015-2019 Tromsø kommune Troms fylke 2016	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 88	Publiseringsdato 27.06.2016
	Prosjektnummer 1020723	Sider 46
	Avdeling Bygning	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Dammann, Åse	ISSN 1503-4895 ISBN 978-82-8101-232-5	Periode gjennomført 2016-2017
	Forsidebilde Torghuken med flytebrygga er regulert til bevaring og ligger i området for kommunedelplan for Tromsø sentrum. Foto: ÅD/NIKU 2016	

Prosjektleder Åse Dammann
Prosjektmedarbeider(e) Elisabeth Andersen, Fredrik Berg, Nils Aage Hafsal, Regin Meyer
Kvalitetssikrer Annika Haugen

Finansiert av Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for verneverdige kulturminner og SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Tromsø kommune i Troms fylke i perioden 2011-2016. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner», som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 10 utvalgte kommuner. SEFRAK-bygninger i Tromsø ble kontrollregistrert for fjerde gang i 2016. 27 % av SEFRAK-bygningene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Tromsø er gått tapt siden 2001. Det årlige tapet i perioden 2011-2016 er på 1,1 %. 3 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene er sterkt truet, 8 % er truet og 61 % er endret. Tilstanden var bedre for verneverdige kulturminner, som ble kontrollregistrert for første gang i 2016. 6 av 306 undersøkte var truet (2 %).</p>
<p>Abstract</p> <p>This report describes losses, alterations and current condition of preservation worthy heritage and SEFRAK-listed buildings older than 1900 in Tromsø municipality, Troms County during the period 2011-2016. The control surveys are part of the Norwegian Directorate for Cultural Heritage's environmental follow-up programme «Preservation state of preservation worthy built heritage in selected municipalities». Control surveys are carried out every fifth year in 10 selected municipalities. SEFRAK-listed buildings in Tromsø municipality were controlled for the fourth time in 2016. 27 % of the baseline figure for the control surveys of SEFRAK-buildings in Tromsø has been lost since 2001. Looking at the period 2011-2016 on its own, we find that the annual rate of loss is 1,1 %. 3 % of the remaining buildings are strongly endangered, while 8 % are endangered and 61 % altered. The condition was better for preservation worthy heritage, which was controlled for the first time in 2016. 6 out of 306 were endangered (2 %).</p>

<p>Emneord</p> <p>Kulturminne, verneverdig, SEFRAK, bygning, miljøovervåking, kontrollregistrering, tap, endring, tilstand, Tromsø, Troms</p>
<p>Keywords</p> <p>Cultural heritage, preservation worthy, SEFRAK, buildings, monitoring, control survey, loss, alteration, condition, Tromsø, Troms</p>

Avdelingsleder
Annika Haugen

Forord

I denne rapporten presenteres oversikt over tap, endring og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger og verneverdige kulturminner i Tromsø kommune, basert på feltkontroll i 2016 i Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Overvåkingsresultatene skal gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig kulturminneforvaltning. Analyser av tapsårsaker og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad vil bli presentert i programmets sluttrapport i 2020.

Programmet bygger videre på overvåkingsprogrammet «Gamle hus da og nå», hvor SEFRAK-bygninger i 18 kommuner ble kontrollregistrert i perioden 2000-2014. Fra 2015 er antallet kommuner redusert til 10, og programmet er utvidet til også å omfatte kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger verneklasse 2 og listeførte kirker.

NIKU takker for velvilje og hjelp fra huseiere, lokalbefolkning og kommuneforvaltning i forbindelse med feltarbeidet i Tromsø kommune i 2016.

Kontaktperson hos Riksantikvaren er Kari Charlotte Larsen.

NIKU, juni 2017
Åse Dammann

Innhold

1	Sammendrag	7
2	Innledning.....	9
3	Metode.....	10
3.1	Datagrunnlag 10 kommuner	10
3.2	Utvalgte kommuner	13
3.3	Tidsintervaller.....	13
3.4	Registreringsparametere.....	14
3.5	Analytiske kategorier.....	14
3.6	Datainnhenting, lagring og bearbeiding.....	15
3.7	Bemerkninger til metoden	15
3.8	Datagrunnlag Tromsø 4. omdrev.....	16
4	Effekten av ulike typer vern	17
4.1	Kommunalt verneverdige kulturminner.....	17
4.2	Statlig listeførte bygninger verneklasse 2	18
4.3	Listeførte kirker	19
4.4	SEFRAK-bygninger med ulike typer vern	21
5	SEFRAK-bygninger samlet resultat	22
5.1	Tap	22
5.2	Akkumulert tap.....	23
5.3	Tapsårsaker	23
5.4	Endring ABC	24
5.5	Annen endring.....	24
5.6	Tilstand	25
5.7	Sammenheng mellom tilstand og endring	25
5.8	Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng	26
5.9	Geografiske variasjoner.....	27
5.10	Bygningskategorier.....	28
5.10.1	Bolighus/våningshus.....	30
5.10.2	Bygårder	31
5.10.3	Driftsbygninger	32
5.10.4	Mindre uthus	33
5.10.5	Naust	34
6	Virkemidler for vern	35
	Kilder.....	38
	Figurliste	39
	Vedlegg.....	40
	Vedlegg 1: Registreringsparametere.....	40
	Vedlegg 2: Vernestatus kategorier	40
	Vedlegg 3: Bygningstype kategorier.....	41
	Vedlegg 4: Samfunnssektor kategorier	41
	Vedlegg 5: Sosial miljøsammenheng kategorier	41
	Vedlegg 6: Geografiske kategorier	42
	Vedlegg 7: Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner.....	43
	Vedlegg 8: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger med ulike typer vern	44
	Vedlegg 9: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger samlet	44

Overvåkingsprogrammet omfatter alle bygninger/kulturminner regulert til bevaring i Tromsø kommune, blant annet Nordøya fiskeindustri. Kontrollregistreringen i Tromsø i 2016 viser at tilstanden var bedre for bygninger regulert til bevaring (2 % truet) enn for SEFRAK-bygninger uten vern (12 % truet). Foto (190873374): ÅD/NIKU 2016

Kontrollregistreringen av SEFRAK-bygninger i Tromsø viser en klar sammenheng mellom endringer og god tilstand. De endrete bygningene har gjennomsnittlig bedre tilstand (4 % truet) enn de uendrete (24 % truet). Samme tendens er påvist i samlet resultat for 18 undersøkte kommuner i tidsrommet 2000-2014. Foto (19020119031): ÅD/NIKU 2016

1 Sammendrag

Målet med Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner» er å skaffe oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner. Resultatet av kontrollregistreringen i Tromsø i 2016 viser at de verneverdige kulturminnene har mindre tap og bedre tilstand enn de undersøkte SEFRAK-bygningene uten vern.

Effekten av ulike typer vern

Overvåkingsresultatene i Tromsø i 2016 viser at verneverdige kulturminner hadde bedre tilstand enn SEFRAK-bygninger uten vern. Til sammen 297 verneverdige kulturminner ble undersøkt. 6 av disse var truet (2 %). Av til sammen 841 undersøkte SEFRAK-bygninger var det 705 bygninger som ikke var fredet eller definert som verneverdige kulturminner. 84 av disse var truet/sterkt truet (12 %).

I dette omdrevet kan tapsandelen for verneverdige kulturminner kun leses ut av SEFRAK-kontrollen. Tap og endringsgrad for gruppen av verneverdige kulturminner i sin helhet vil bli registrert fra neste omdrev, på bakgrunn av undersøkelsesgrunnlaget og fotomaterialet som er etablert i dette omdrevet. Av de fredete/verneverdige SEFRAK-bygningene var ingen tapt, mens 48 av de øvrige SEFRAK-bygningene var tapt (6,8 %).

Samlet resultat SEFRAK-bygninger

Av 841 undersøkte SEFRAK-bygninger var 6 % tapt. Det årlige tapet i perioden 2011-2016 var på 1,1 %. Akkumulert tap i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen i Tromsø er på 27 %. Tapsandelen steg fra 2. til 3. omdrev (fra 4 % til 6 %), og er fremdeles på 6 % i 4. omdrev. Av 793 gjenstående SEFRAK-bygninger er 8 % truet og 3 % sterkt truet. Av de tapte bygningene var 38 % preget av forfall i forrige omdrev.

61 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene er endret. 3 % har større volumendringer (A-endring), 22 % har mindre volumendringer (B-endring) og 36 % har overflateendringer (C-endring), som tilsvarer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet. De endrete bygningene har gjennomsnittlig bedre tilstand enn de uendrete. Mens bare 4 % av de endrete SEFRAK-bygningene er truet/sterkt truet, er hele 24 % av de uendrete bygningene truet/sterkt truet.

SEFRAK-bygninger med opprinnelig tilknytning til landbruk, fiske og fangst har høyest tapsandel (7 %). Bygninger knyttet til fiske har mest tap (9 %), mens bondens bygninger har høyest andel truete/sterkt truete (20 %). Tapsandelen er noenlunde likt fordelt mellom tettbygde og spredtbygde områder. Dette gjelder både akkumulert tap og tapet i 4. omdrev isolert. Imidlertid ligger en klar overvekt av forfalne bygninger i spredtbygde områder (17 %, mot 6 % i tettbygde områder).

Av de ulike bygningsgruppene er det driftsbygninger, mindre uthus og utmarksbygninger som har høyest akkumulert tapsandel (henholdsvis 43 %, 42 % og 45 %) og høyest andel truete/sterkt truete (henholdsvis 25 %, 16 % og 67 %). Bygårdene har lavest akkumulert tapsandel (11 %). Ingen av de undersøkte bygårdene er forfalne, men andelen endrete er svært høy (90 %). Også bolighusene har lavere akkumulert tapsandel enn Tromsø-gjennomsnittet (19 % mot 27 %), lav andel truete (5 %) og høy andel endrete (71 %). Tapsandelen for naust og sjøhus ligger omtrent på gjennomsnittet, men andelen truete/sterkt truete av de gjenstående er høyere enn gjennomsnittet (21 % mot 11 %), slik at man kan forvente økt tapstakt for denne bygningsgruppen i årene fremover.

Fiskerihøyskolen er en av 13 statlig listeførte bygninger verneklasse 2 som er kontrollregistrert i Tromsø i 2016. Alle ble registrert med god tilstand. Foto (16528188): ÅD/NIKU 2016

Fire listeførte kirker inngår i overvåkingsprogrammet: Hillesøy kirke (over), Tromsø domkirke, Elverhøy kirke og Tromsdalen kirke (Ishavskatedralen). Alle ble registrert med god tilstand. Foto (190771458): ÅD/NIKU 2016

2 Innledning

Nasjonale miljømål

Overordnede miljømål for kulturminneforvaltningen er at tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres og at et representativt utvalg av kulturminner skal tas vare på i et langsiktig perspektiv. Gjennom miljøovervåking på kulturminnefeltet, ved innsamling av data i lange tidsserier, etableres kunnskapsgrunnlag for å nå disse miljømålene. Overvåkingsresultatene skal gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning.

Riksantikvarens miljøovervåking

«Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner 2015-2019» er ett av Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram på kulturminnefeltet. I dette overvåkingsprogrammet skal det skaffes oversikt over utviklingen av tap, endringer og tilstand for verneverdige kulturminner i 10 kommuner. Årsaker til tap og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad skal analyseres, og det skal gis konkrete anbefalinger for fremtidig kulturminneforvaltning. Analysene vil bli gjennomført for kontrollkommunene enkeltvis og samlet i programmets sluttrapport i 2020. I tillegg til verneverdige kulturminner omfatter programmet et stort antall SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900, slik at undersøkelsen også gir opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen, uavhengig av verneverdi. Riksantikvaren ønsker en bredt anlagt miljøovervåking for å ta høyde for fremtidige problemstillinger på kulturminnefeltet.¹

«Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner 2015-2019» er en videreføring av «Gamle hus da og nå 2000-2014», hvor SEFRAK-bygninger i 18 kommuner ble undersøkt i tre omdrev med fem års mellomrom. Fra 2015 er antallet kommuner redusert til 10, og programmet er utvidet til også å omfatte kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger verneklasse 2 og listeførte kirker. Kontrollregistreringen blir gjennomført i to kommuner i året: Kautokeino og Nord-Aurdal i 2015, Nittedal og Tromsø i 2016, Saltdal og Sandnes i 2017, Flora og Melhus i 2018 og Bø i Telemark og Samnanger i 2019.²

Kontrollregistrering i Tromsø kommune

Kontrollregistrering av SEFRAK-bygninger i Tromsø kommune er gjennomført i 2001, 2006, 2011 og 2016. Kontrollregistrering av verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger verneklasse 2 og listeførte kirker er gjennomført for første gang i 2016.

Rapportens oppbygging

I kapittel 3 presenteres metode for datainnsamling og analyse. Overvåkingsresultatene presenteres i kapittel 4 og 5, og i kapittel 6 presenteres virkemidler for bevaring av kulturminner i Tromsø kommune.

¹ Riksantikvarens hjemmeside, lest 10.03.16: <http://www.riksantikvaren.no/Tema/Miljoeovervaaking>

² Nøkkeltall 10 kommuner i vedlegg 7

3 Metode

3.1 Datagrunnlag 10 kommuner

Datagrunnlaget i overvåkingsprogrammet er innsamlete registreringsdata fra feltkontroll av fire kulturminnegrupper i 10 kommuner: «SEFRAK-bygninger», «Kommunalt verneverdige kulturminner», «Statlig listeførte bygninger verneklasse 2» og «Listeførte kirker».

Antall bygninger og kulturminner som skal undersøkes, fordelt på de fire kulturminnegruppene

Kommune	Kontrollår	SEFRAK-bygninger	Kommunalt verneverdige	Statlig listeførte	Listeførte kirker
Kautokeino	2015	19			
Nord-Aurdal	2015	1069			3
Nittedal	2016	249	82		1
Tromsø	2016	841	289	13	4
Saltdal	2017	353			2
Sandnes	2017	484			2
Flora	2018	576			1
Melhus	2018	1073			4
Bø	2019	642			1
Samnanger	2019	322			1
Totalt	2015-2019	5628		13	19

SEFRAK-bygninger

5 628 «SEFRAK-bygninger» eldre enn 1900 skal undersøkes. SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner) ledet fra 1975 til 1995 en landsomfattende feltregistrering av alle bygninger eldre enn 1900. I områder der krigshandlinger eller bybranner hadde ødelagt eldre bebyggelse, ble også nyere bygninger registrert. Ca 500 000 objekter ble registrert med foto, kartfesting og oppmåling. Deler av informasjonen er digitalisert og koblet til Matrikkelen. I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat og ansvarsområdet overført til Riksantikvaren. SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus, men SEFRAK-registeret blir brukt som verktøy i kulturminneforvaltningen og som kulturhistorisk kildemateriale.³

I dette omdrevet blir SEFRAK-bygninger kontrollregistrert for fjerde gang. Opprinnelig antall SEFRAK-registrerte bygninger i de 10 kontrollkommunene var 10 790. Fra dette antallet ble 3 332 objekter trukket fra før oppstart av 1. omdrev, slik at opprinnelig undersøkelsesgrunnlag var 7 458 bygninger.

Opprinnelig antall SEFRAK-bygninger i 10 kommuner og undersøkelsesgrunnlag i 1.-4- omdrev

Kommune	Opprinnelig SEFRAK-registrerte	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ukjent	1. omdrev	2. omdrev	3. omdrev	4. omdrev
Kautokeino	81	36	0	5	40	23	20	19
Nord-Aurdal	1832	91	88	303	1350	1177	1115	1069
Nittedal	525	135	2	37	351	276	260	249
Tromsø	2006	794	47	78	1086	934	894	841
Saltdal	745	104	147	31	464	391	373	353
Sandnes	1231	286	128	36	781	546	513	484
Flora	810	18	92	14	686	634	603	576
Melhus	1586	91	42	23	1429	1142	1104	1073
Bø	1053	78	151	21	803	692	663	642
Samnanger	921	241	184	28	468	366	345	322
Totalt	10790	1874	881	576	7458	6181	5890	5628

³ Riksantikvarens hjemmeside, lest 24.02.16: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>

Kommunalt verneverdige kulturminner

Med «Kommunalt verneverdige kulturminner» menes i dette oppdraget alle enkeltobjekter regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl) og alle objekter som inngår i områder regulert til bevaring (pbl § 12-7.6, tidl pbl § 25.6), samt objekter og miljøer som er prioritert i kommunale kulturminneplaner. Riksantikvaren har oppfordret kommunene til å registrere lokale kulturminner og vedta kulturminneplaner med lister over prioriterte kulturminner. Det er lagt til rette for at disse kulturminnene kan legges i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden.⁴ Verken Riksantikvaren eller fylkeskommunene legger føringer for hva kommunene definerer som verneverdige kulturminner. Kommunens registrering av kommunalt verneverdige kulturminner er ikke fremsatt som et krav fra departementet, men som et miljømål.⁵

Kommunalt verneverdige kulturminner kontrollregistreres for første gang i dette omdrevet og implementeres i overvåkingen fra og med 2016. I miljøovervåkingsprogrammet vil antallet undersøkte objekter i denne kulturminnegruppen være fleksibelt, ettersom nye reguleringer og prioriterte kulturminner skal tas med i undersøkelsesgrunnlaget ved hvert omdrev. Blir en regulering opphevet, skal objektet tas med videre i undersøkelsen.

Statlig listeførte bygninger verneklasse 2

I forbindelse med arbeidet med statlige landsverneplaner har alle statlige sektorer vurdert sine eiendommer med hensyn til kulturhistorisk verdi. I landsverneplanene inngår en oversikt over verneverdige eiendommer, valgt ut av den statlige sektoren i samråd med Riksantikvaren. Eiendommene med høyest verneverdi er plassert i verneklasse 1 og er forskriftsfredet av Riksantikvaren.⁶ I tillegg inneholder landsverneplanene en oversikt over eiendommer som sektoren vil verne på annen måte. Disse er plassert i verneklasse 2 og kan reguleres til bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl). Det er disse bygningene som i denne undersøkelsen betegnes som «Statlig listeførte bygninger verneklasse 2». Riksantikvaren oppfordrer kommunene og de statlige sektorene til å samarbeide om å gi bygninger i verneklasse 2 et formelt vern gjennom kommuneplan og reguleringsplan.

Statlig listeførte bygninger verneklasse 2 kontrollregistreres for første gang i dette omdrevet. Antallet er 13, alle i Tromsø kommune.

Listeførte kirker

«Listeførte kirker» omfatter kirker som ikke er fredet etter kulturminneloven, men som er vurdert av Riksantikvaren som viktige kulturminner. De listeførte kirkene er underlagt særskilte saksbehandlingsregler i henhold til kirkerundskrivet.⁷ Blant annet skal Riksantikvaren uttale seg i saker som gjelder endring av listeførte kirker, før biskopen fatter vedtak etter kirkeloven. Listeførte kirker omfatter både automatisk listeførte kirker (oppført 1650-1850) og listeførte kirker (oppført etter 1850).

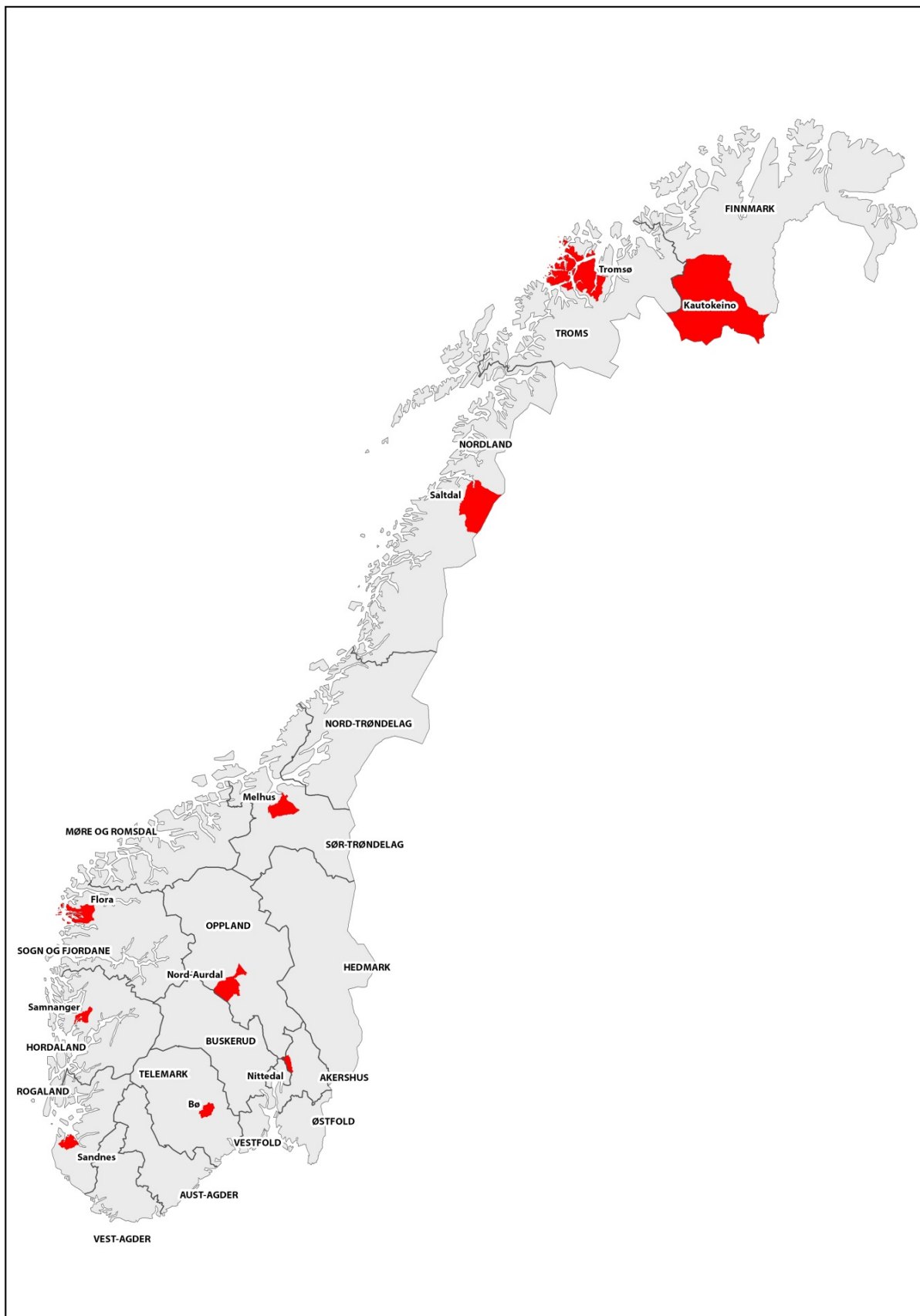
Listeførte kirker kontrollregistreres for første gang i dette omdrevet. Antallet er 19, fordelt på 9 av de 10 undersøkte kommunene.

⁴ Leden, Siv og Åse Dammann: Verneverdige kulturminner til Askeladden. Nittedal, Samnanger, Sandnes og Tromsø kommune. NIKU oppdragsrapport 142/2015

⁵ Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

⁶ FOR-2011-11-09-1088: Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kap 1

⁷ Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet: Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø

10 kommuner inngår i miljøovervåkingsprogrammet «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Kommunene er valgt ut av Riksantikvaren med tanke på å vise et tverrsnitt av landets kommuner.
Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst

3.2 Utvalgte kommuner

De 10 kontrollkommunene utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde og skal vise et tverrsnitt av Norge. Utvalget er gjort av Riksantikvaren, med utgangspunkt i SSBs kommunekarakteristikker.⁸

10 undersøkte kommuner – karakteristikk, hovednæring og befolkningsutvikling

Kommune	Fylke	Karakteristikk	Hovednæring	Befolkningsutvikling
Kautokeino	Finnmark	Nord-Norge, innland, samisk	Reindrift, reinproduksjon	Moderat avtagende
Nord-Aurdal	Oppland	Østlandet, innland	Landbruk, service, turisme	Svakt avtagende
Nittedal	Akershus	Østlandet, bynært	Industri, service, skogbruk	Økende
Tromsø	Troms	Nord-Norge, kyst og innland, by	Handel, offentlig virksomhet, service	Økende
Saltdal	Nordland	Nord-Norge, innland	Industri, handel, jordbruk, service, skoler	Moderat avtagende
Sandnes	Rogaland	Sørvest-Norge, by	Handel, industri, jordbruk, service	Økende
Flora	Sogn og Fjordane	Vestlandet, kyst og innland, by	Industri, oppdrettsnæring	Stabilt
Melhus	Sør-Trøndelag	Midt-Norge, bynært	Arbeidspendling, landbruk, service	Økende
Bø	Telemark	Østlandet, regionsenter	Jordbruk, skogbruk, skoler, turisme	Økende
Samnanger	Hordaland	Vestlandet, bynært	Arbeidspendling, industri, jordbruk	Stabilt

Registrert folketall i 10 undersøkte kommuner

1.-2.-3-4. omdrev	Kommune	Folketall					Befolkningsutvikling			
		1. omd	2. omd	3. omd	4. omd	2040 ⁹	1.-2. omd	2.-3. omd	3.-4. omd	4. omd-2040
2000-2005-2010-2015	Kautokeino	3150	2997	2935	2914	2530	-5 %	-2 %	-1 %	-13 %
2000-2005-2010-2015	Nord-Aurdal	6500	6442	6402	6466	6697	-1 %	-1 %	1 %	4 %
1994-2006-2011-2016	Nittedal		19722	21165	22857	29300		7 %	8 %	28 %
2001-2006-2011-2016	Tromsø	59000	63596	68239	73480	83700	8 %	7 %	8 %	14 %
2002-2007-2012-2017	Saltdal	4863	4688	4710			-4 %	0 %		
2002-2007-2012-2017	Sandnes	54929	60507	67814			10 %	12 %		
2003-2008-2013-2018	Flora	11392	11408	11697			0 %	3 %		
2003-2008-2013-2018	Melhus	13579	14457	15679			6 %	8 %		
2004-2009-2014-2019	Bø	5200	5500	5834			6 %	6 %		
2004-2009-2014-2019	Samnanger	2300	2400	2436			4 %	2 %		

3.3 Tidsintervaller

Kontrollregistreringen startet i år 2000 og gjennomføres hvert femte år, med to kommuner i året i fast syklus.¹⁰ SEFRAK-bygninger kontrollregistreres for fjerde gang, de øvrige for første gang.

Tidsintervaller i 10 undersøkte kommuner

Kommune	Fylke	1. omdrev	2. omdrev	3. omdrev	4. omdrev
Kautokeino	Finnmark	2000	2005	2010	2015
Nord-Aurdal	Oppland	2000	2005	2010	2015
Nittedal	Akershus	1994	2006	2011	2016
Tromsø	Troms	2001	2006	2011	2016
Saltdal	Nordland	2002	2007	2012	2017
Sandnes	Rogaland	2002	2007	2012	2017
Flora	Sogn og Fjordane	2003	2008	2013	2018
Melhus	Sør-Trøndelag	2003	2008	2013	2018
Bø	Telemark	2004	2009	2014	2019
Samnanger	Hordaland	2004	2009	2014	2019

⁸ Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

⁹ Fremskrevet folketall ved middels nasjonal vekst

¹⁰ Unntaket er Nittedal kommune, hvor første kontrollregistrering ble gjennomført i 1994 og andre i 2006

3.4 Registreringsparametere¹¹

Tap/tapsårsak

Med tap menes at bygningen er borte eller at forfallet er kommet så langt at bygningen må anses som tapt. Flytting til annet sted registreres også som tap i undersøkelsen. Hvis ikke tapsårsaken kan fastslås med høy grad av sikkerhet, eller eieren gir opplysninger, registreres tapsårsak som ukjent.

Endring

Endringsgrad vurderes i forhold til opprinnelige SEFRAK-foto og registreres som: A (stor volumendring), B (liten volumendring), eller C (overflateendring). Tap av autentisitet på detaljnivå, ved skifting av elementer av nyere dato, eller ved noenlunde uendret visuelt uttrykk, registreres ikke som endring. I tillegg til endringsgrad registreres tilbakeføring til eldre uttrykk, dokumentert stilhistorisk tilbakeføring eller om deler av huset er revet. Uviss endringsgrad registreres som står/ukjent endringsgrad. Endringenes kvalitet vurderes ikke.

Tilstand

Bygningsteknisk tilstand vurderes som intakt, truet eller sterkt truet. Vurderingen av bygningsteknisk tilstand og overgangen mellom forfall og tap er basert på skjønn.

3.5 Analytiske kategorier¹²

Bygningskategorier

Bygningskategoriene i undersøkelsen er basert på kategorier i SEFRAK-registeret. Kategoriene er standardiserte for alle kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning.

Samfunnssektor

Bygningens opprinnelige funksjon og formål, basert på kategorier i SEFRAK-registeret

Sosial miljøsammenheng

Bygningens opprinnelige funksjon og formål, basert på kategorier i SEFRAK-registeret

Geografiske variasjoner

Hensiktsmessige geografiske områder, samt tettbygde og spredtbygde områder er definert med utgangspunkt i de geografiske kretsene i SEFRAK-registeret.

Alder

Alderskategoriene er hentet fra SEFRAK-registeret.

Kulturminnetyper

Gruppen av kommunalt verneverdige kulturminner omfatter også andre typer kulturminner enn bygninger, f eks broer, veier, damanlegg, brønner, trær mm.

Vernestatus

Vernestatus for de undersøkte bygningene/kulturminnene er innhentet fra kommunenes planavdeling og Askeladden. Kategoriene er fredet (kulturminneloven), regulert til bevaring (plan- og bygningsloven: hensynssone el tidl spesialområde bevaring), andre planer eller retningslinjer med bevaringsformål (hensynssoner, prioriterte kulturminner i kommunedelplan, Riksantikvarens NB!-register), LNF-områder og øvrige bygninger.

¹¹ Detaljert oversikt over registreringsparametere i vedlegg 1

¹² Detaljert oversikt over analytiske kategorier med underkategorier i vedlegg 2-6

3.6 Datainnhenting, lagring og bearbeiding

Registrering av tap, tapsårsak, tilstand og endring blir gjennomført ved feltkontroll i barmarksesongen. Feltregistreringen er utvendig og visuell. Bygningene/kulturminnene blir fotografert og registreringene innført i Excel-tabeller, med grunndata fra Matrikkelen, SEFRAK-registeret og andre databaser. Resultatene fremkommer ved bearbeiding i Excel. Foto av de undersøkte kulturminnene merkes med SEFRAK-nummer, bygnummer (GAB) eller adresse. Foto av de listeførte kirkene merkes med navn på kommune og kirke. Registreringsdata og foto lagres hos Riksantikvaren og NIKU.

Som grunnlag for feltregistrering og analyser lager NIKU digitale kartverk i ArcGIS for hver kommune, basert på kartgrunnlag fra Statens kartverk. Excel-tabellen med SEFRAK-bygninger er koblet mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger. Kartuttrekket er levert av Riksantikvaren. Listeførte kirker og kommunalt verneverdige og statlig listeførte bygninger kartfestes ved hjelp av bygnummer (GAB). Data for de undersøkte kulturminnene legges inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene, slik at et samlet kartsett viser kartfesting og ID for alle objektene.

3.7 Bemerkninger til metoden

Ulike tidsintervall i 1. omdrev

Ettersom den opprinnelige SEFRAK-registreringen ble gjennomført over en periode på 20 år, refererer tapstallene i 1. omdrev til ulike tidsspenn. Resultatene fra 1. omdrev kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra senere omdrev, eller kommunene imellom. Tidsintervallene i de følgende omdrev er faste (fem år) og gir grunnlag for sammenligning mellom omdrev og kommuner.

Ny tilstandskategori i 3. omdrev

I 1. og 2. omdrev ble bygningstilstanden kun registrert som intakt eller sterkt truet. I 3. omdrev ble truet innført som ny kategori. Dette er en metodisk endring som kan gi avvik i resultatene for bygningsteknisk tilstand i 3. og 4. omdrev, i forhold til de to første omdrevene.

Nye endringskategorier i 3. omdrev

I 3. omdrev ble det innført tre nye endringskategorier: deler av bygning revet/tilbakeført til eldre uttrykk/dokumentert stilhistorisk tilbakeført. For å sikre sammenligningsgrunnlaget, er alle endrete bygninger registrert som A-, B- eller C-endret, og de nye kategoriene er registrert i tillegg.

Dokumentert stilhistorisk tilbakeført

Bygningene vil bare unntaksvis bli registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført, ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier.

Gjenoppstått

Ingen bygninger er registrert som gjenoppstått. Årsaken til dette er at tapte bygninger tas ut av undersøkelsesgrunnlaget og ikke besøkes i neste omdrev.

Tapsårsaker

I 3. omdrev er en markant større andel av tapene registrert med ukjent tapsårsak enn i 1. og 2. omdrev. Dette kan både skyldes at oppdragstakerne i 1. og 2. omdrev i større grad har intervjuet eierne, eller at NIKU kan ha stilt strengere krav til visshet for å registrere eksakt tapsårsak.

3.8 Datagrunnlag Tromsø 4. omdrev

Undersøkelsergrunnlaget for Tromsø kommune i 2016 består av 289 kommunalt verneverdige kulturminner, 13 statlig listeførte bygninger i verneklasse 2, 4 listeførte kirker og 841 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900.

Kommunalt verneverdige kulturminner

289 kommunalt verneverdige kulturminner er undersøkt. Antallet er basert på en liste tilsendt fra planavdelingen i Tromsø kommune våren 2016, over alle objekter regulert til bevaring i kommunen. Bygninger som var markert som revet i listen, eller som ble registrert som tapt ved NIKUs befaring, er ikke tatt med i undersøkelsesgrunnlaget. Det samme gjelder bygninger som det ikke fantes korresponderende byggnummer til i Kartverkets bygg-base. 126 av de 289 kommunalt verneverdige kulturminnene er SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 og 9 er statlig listeførte.

Statlig listeførte bygninger verneklasse 2

13 statlig listeførte bygninger verneklasse 2 er undersøkt. 2 av de 13 er SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 og 9 er kommunalt verneverdige.

Listeførte kirker

4 listeførte kirker er undersøkt.

SEFRAK-bygninger eldre enn 1900

841 SEFRAK-bygninger eldre enn 1900 er undersøkt. 126 av SEFRAK-bygningene er kommunalt verneverdige og 2 er statlig listeførte.

Et undersøkelsesgrunnlag på 289 kommunalt verneverdige kulturminner, som skal kontrollregistreres hvert femte år, ble etablert i Tromsø i 2016. Alle disse er regulert til bevaring. 144 inngår samtidig i områdeplan for Tromsø sentrum, og 58 inngår i områdeplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka. Foto (16555657): ÅD/NIKU 2016

4 Effekten av ulike typer vern

Overvåkingsresultatene i Tromsø i 2016 viser at verneverdige kulturminner hadde bedre tilstand enn SEFRAK-bygninger uten vern. Til sammen 297 verneverdige kulturminner ble undersøkt.¹³ 6 av disse var truet (2 %). Av til sammen 841 undersøkte SEFRAK-bygninger var det 705 bygninger som ikke var fredet eller definert som verneverdige kulturminner. 84 av disse var truet/sterkt truet (12 %).

I dette omdrevet kan tapsandelen for verneverdige kulturminner kun leses ut av SEFRAK-kontrollen. Tap og endringsgrad for gruppen av verneverdige kulturminner i sin helhet vil bli registrert fra neste omdrev, på bakgrunn av undersøkelsesgrunnlaget og fotomaterialet som er etablert i dette omdrevet. Av de fredete/verneverdige SEFRAK-bygningene var ingen tapt, mens 48 av de øvrige SEFRAK-bygningene var tapt (6,8 %).

4.1 Kommunalt verneverdige kulturminner

289 kommunalt verneverdige kulturminner (regulert til bevaring) ble undersøkt. Ingen av disse var sterkt truet, men 6 bygninger ble registrert som truet (2 %). De øvrige hadde god tilstand.

202 av de undersøkte verneverdige kulturminnene var både regulert til bevaring og inngikk samtidig i områdeplaner på kommunedelplannivå, 144 bygninger i områdeplan for Tromsø sentrum og 58 bygninger i områdeplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka. Av disse var det én som var truet (0,5 %).

Bolighusene og naustene i Strandvegen 80-86 er blant de 289 objektene regulert til bevaring som inngår i undersøkelsen av verneverdige kulturminner i Tromsø kommune. De verneverdige kulturminnene hadde bedre tilstand (2 % truet) enn SEFRAK-bygninger uten vern (12 % truet/sterkt truet). Foto (190630560-190630625): ÅD/NIKU 2016

¹³ 289 kommunalt verneverdige kulturminner, 13 statlig listeførte bygninger verneklasse 2 (hvorav 9 er kommunalt verneverdige) og 4 listeførte kirker

4.2 Statlig listeførte bygninger verneklasse 2

13 statlig listeførte bygninger verneklasse 2 ble undersøkt. Alle ble registrert i god bygningsteknisk tilstand. 9 av bygningene er regulert til bevaring.

Bygningene på Åsgård psykiatriske sykehus, som er statlig listeført og samtidig regulert til bevaring, er i likhet med de øvrige statlig listeførte bygningene registrert med god tilstand. Anlegget er et eksempel på asylplanlegging hvor gårdsdriften inngikk både i institusjons selvforsyning og terapeutiske praksis. Sykehuset (over) er oppført 1957-59 og gårdsbygningene (under) er fra slutten av 1800-tallet. Foto over (11447961) under (190603016): ÅD/NIKU 2016

4.3 Listeførte kirker

Tromsø kommune har fire listeførte kirker, som alle ble registrert i god bygningsteknisk tilstand: Elverhøy kirke, Hillesøy kirke, Tromsdalen kirke (Ishavskatedralen) og Tromsø domkirke.

Hillesøy kirke (190771458)

Elverhøy kirke (190603881)

Tromsdalen kirke (190686078)

Tromsø domkirke (190658880)

Fire av kirkene i Tromsø kommune er listeførte. Alle ble registrert med god tilstand. «Listeførte kirker» omfatter kirker som ikke er fredet etter kulturminneloven, men som er vurdert av Riksantikvaren som viktige kulturminner. De listeførte kirkene er underlagt særskilte saksbehandlingsregler. Foto: ÅD/NIKU 2016

126 av de undersøkte SEFRAK-bygningene er regulert til bevaring. Av disse var ingen tapt, og andelen truete var klart lavere enn for SEFRAK-bygninger uten vern eller bevaringsformål (2,4 % mot 9 %). Foto (19020109002): ÅD/NIKU 2016

356 av de undersøkte SEFRAK-bygningene ligger i LNF-områder, hvor det kun er tillatt med bygge- og anleggsvirksomhet som har direkte tilknytning til tradisjonell landbruksvirksomhet. Tapsandelen i disse områdene er klart lavere enn for bygninger uten vern eller bevaringsformål (5 % mot 13 %). Andelen truete/sterkt truete er imidlertid høyere i LNF-områdene (19 % mot 9 %), slik at man kan forvente økt tapstakt i årene fremover. Foto (19024003003): ÅD/NIKU 2016

4.4 SEFRAK-bygninger med ulike typer vern

De undersøkte SEFRAK-bygningene er inndelt i kategorier basert på hvilken type vern bygningen er underlagt.¹⁴ For bygninger med flere typer vern er bygningens høyeste vernekategori gitt tellende verdi i analysen, slik at hver av de undersøkte bygningene inngår i kun én av følgende kategorier:

- Fredet etter kulturminneloven
- Regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven
- Underlagt andre planer og retningslinjer med bevaringsformål
- LNF-områder
- Øvrige SEFRAK-bygninger

Fredet (kml)

10 av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Tromsø er fredet. Alle er registrert i god bygningsteknisk tilstand. Fredete SEFRAK-bygninger ble opprinnelig tatt ut av undersøkelsesgrunnlaget ved oppstart av overvåkingsprogrammet «Gamle hus da og nå» i år 2000. Enkelte fredete bygninger inngår likevel i undersøkelsen, blant annet bygninger som er fredet etter år 2000.

Regulert til bevaring (pbl)

126 av de 841 undersøkte SEFRAK-bygningene i Tromsø var regulert til bevaring. Ingen av disse var tapt, men 3 ble registrert som truet (2,4 %). Antallet SEFRAK-bygninger regulert til bevaring er basert på oversikten over alle kulturminner regulert til bevaring i Tromsø, tilsendt fra kommunens planavdeling våren 2016.

Andre planer og retningslinjer med bevaringsformål

109 av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Tromsø var underlagt andre planer og retningslinjer for bevaring (fratrasket bygninger som var fredet eller regulert til bevaring). Ingen av disse bygningene var tapt i 4. omdrev, men 3 var truet (2,8 %). Denne gruppen består av bygninger i områder definert som bevaringsverdig bebyggelse i kommunedelplan for Tromsø sentrum¹⁵ og kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka¹⁶, samt områder omfattet av Riksantikvarens NBI-register. NBI-registeret definerer utvalgte historiske byområder hvor det må vises særlige hensyn i forbindelse med forvaltning og utvikling.

LNF-områder

356 av de undersøkte SEFRAK-bygningene ligger i LNF-områder. Av disse var 18 tapt (5 %), 47 truet (13 %) og 16 sterkt truet (4,5 %). Antall bygninger i LNF-områder er basert på en oversikt fra Tromsø kommune mars 2017. LNF-områder er landbruks-, natur- og friluftsområder lagt ut i kommuneplan i henhold til plan- og bygningsloven, hvor det kun er tillatt med bygge- og anleggsvirksomhet som har direkte tilknytning til landbruk eller stedbunden næring (tradisjonell landbruksvirksomhet).¹⁷

Øvrige SEFRAK-bygninger

Av de øvrige 240 undersøkte SEFRAK-bygningene i Tromsø var 30 tapt (12,5 %), 14 truet (5,8 %) og 4 sterkt truet (1,6 %).

¹⁴ Detaljert resultatoversikt i vedlegg 8

¹⁵ Kommunedelplan for Tromsø sentrum, Sentrumsplanen, plan 225

¹⁶ Kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka, plan 229

¹⁷ LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-7 nr 5

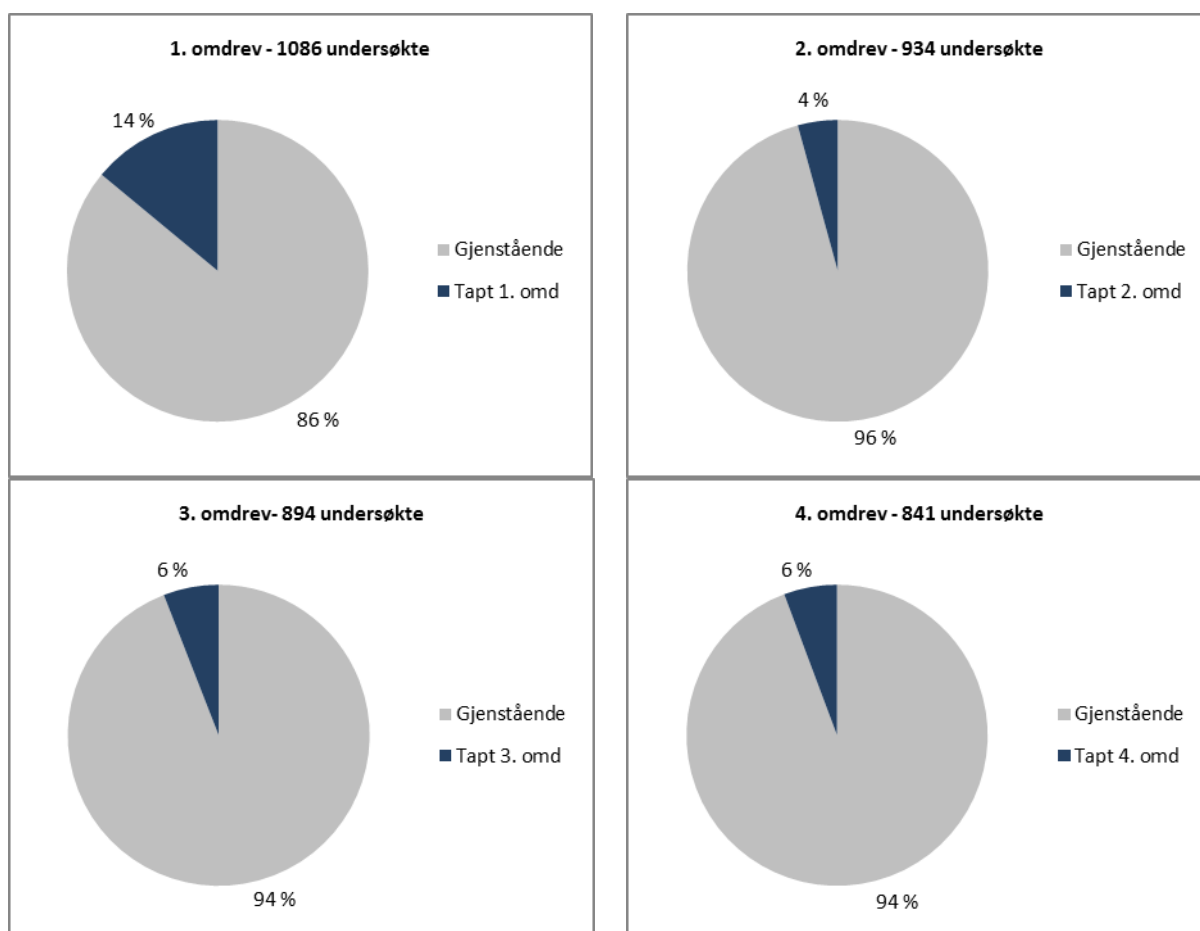
5 SEFRAK-bygninger samlet resultat

I dette kapittelet presenteres resultater fra registrering av tap, tilstand og endring av SEFRAK-bygninger i Tromsø. Tallene for tap, tilstand og endringsgrad blir analysert i forhold til ulike kategorier av bygningstyper, samfunnssektor, sosial miljøsammenheng og geografiske områder.¹⁸ Enkelte av kategoriene har så lavt antall bygninger at det er vanskelig å peke på tendenser på grunnlag av resultatene.

5.1 Tap

6 % av SEFRAK-bygningene i Tromsø er tapt i 4. omdrev, som er omtrent samme tapsandel som i tredje omdrev, men høyere enn i andre omdrev, da tapsandelen var på 4 %. Noe av årsaken til den høye tapsandelen på 14 % i 1. omdrev, var at SEFRAK-registreringen i kommunen foregikk fra begynnelsen av 1990-tallet, slik at tidsintervallet til første kontrollregistrering i 2001 var lenger enn tidsintervallene i de følgende omdrevene.

TAP	Undersøkt	Tapt	%
1. omd	1086	152	14 %
2. omd	934	40	4 %
3. omd	894	53	6 %
4. omd	841	48	6 %
Akkumulert 1.-4. omd	1086	293	27 %

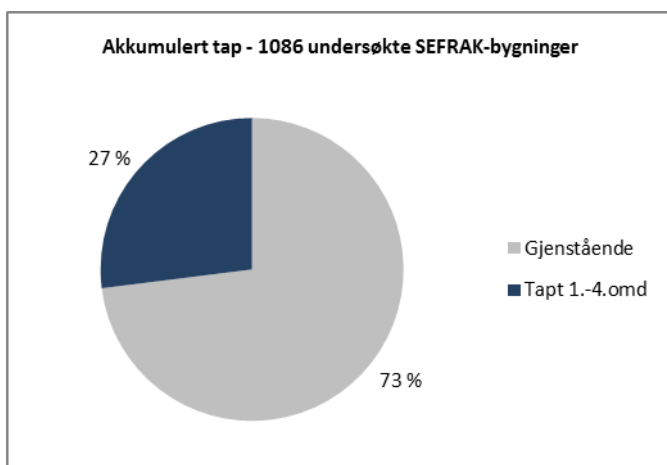

Figur 1: Tapte SEFRAK-bygninger. Tromsø 1., 2., 3. og 4. omdrev

¹⁸ Detaljert resultatoversikt i vedlegg 9

5.2 Akkumulert tap

Av de 1086 SEFRAK-bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget ved oppstart av første omdrev, er til sammen 293 tapt, slik at det akkumulerte tapet er på 27 %.

Figur 2: Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Tromsø 1.-4. omdrev

5.3 Tapsårsaker

For 37 av 48 SEFRAK-bygninger som var tapt i Tromsø kommune i 4. omdrev, er riving registrert som tapsårsak. En bygning er tapt på grunn av brann. For de øvrige 10 bygningstapene er tapsårsaken registrert som ukjent. Feltkontrollen er utvendig og visuell, og ikke basert på intervju med eier.

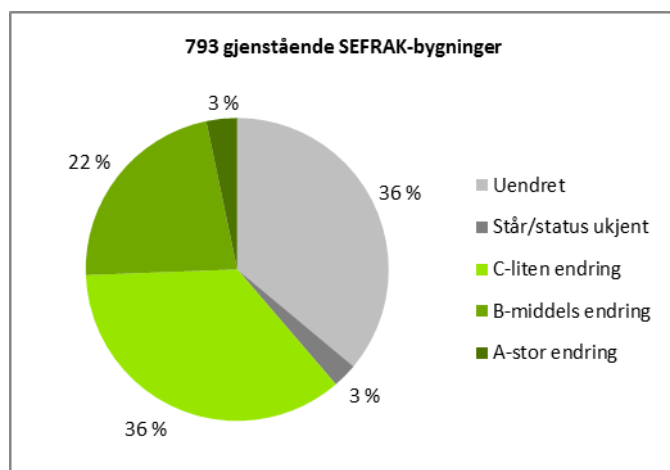
11 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene eldre enn 1900 i Tromsø kommune er registrert som truet/sterkt truet. Forfall på stående bygninger representerer et potensielt fremtidig tap. Foto (19024001009): ÅD/NIKU 2016

5.4 Endring ABC

Andelen endrete SEFRAK-bygninger har økt gradvis gjennom alle fire omdrev av kontrollregistreringen: 22 % endrete bygninger i 1. omdrev, 30 % i 2. omdrev, 44 % i 3. omdrev og 61 % i 4. omdrev.

3 % av 793 gjenstående SEFRAK-bygninger har større volumendringer (A-endring) og 22 % har mindre volumendringer (B-endring). 36 % har overflateendringer (C-endring), som er endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, f eks ved utskifting av panel, takbelegg og vinduer/listverk.

ENDRING	Gjenstående	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Uendret	
1. omd	934	207	22 %	6	1 %	48	5 %	153	16 %	63	7 %	657	70 %
2. omd	894	268	30 %	9	1 %	73	8 %	186	21 %	70	8 %	554	62 %
3. omd	841	372	44 %	31	4 %	107	13 %	234	28 %	9	1 %	460	55 %
4. omd	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	286	36 %

Figur 3: Bygningsendringer på gjenstående SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev

5.5 Annen endring

For 11 av de endrete bygningene er det registrert at deler av bygningen er revet.

For 6 bolighus og 2 bygårder er det registrert at bygningen er tilbakeført til eldre uttrykk.

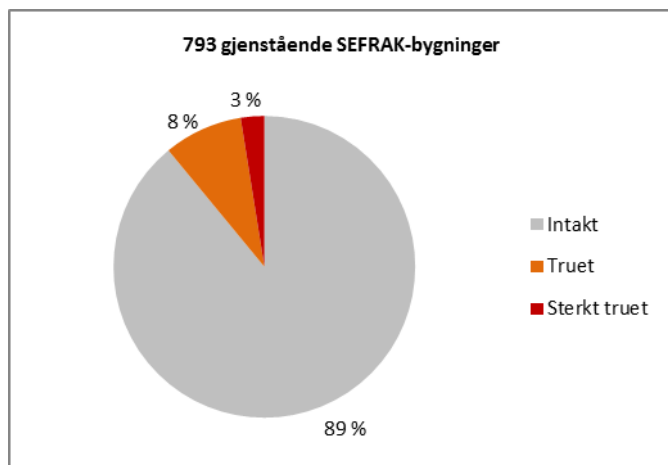
Ingen av bygningene er registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført i 4. omdrev. Ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier, vil man kun unntaksvis fange opp slik dokumentasjon.

ANNEN ENDRING	Bolighus, våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Utmarkshus	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus	Totalt
Deler av hus revet	2	1	1	1	5	1	11
Tilbakeført til eldre uttrykk	4	2					6

5.6 Tilstand

Av 793 gjenstående SEFRAK-bygninger i Tromsø er 8 % i dårlig teknisk tilstand (truet) og bærer preg av manglende vedlikehold over lengre tid. 3 % er i svært dårlig teknisk tilstand (sterkt truet). De øvrige 89 % er i normalt god tilstand.

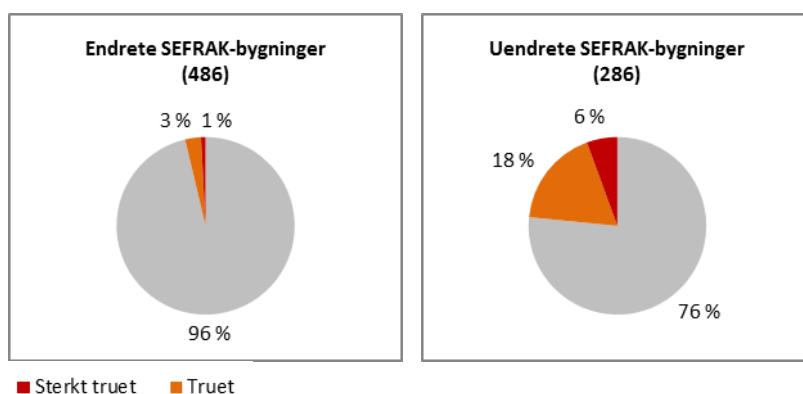
TILSTAND	Gjenstående	Sterkt truet		Truet		Intakt	
2. omd	894			69	8 %	825	92 %
3. omd	841	40	5 %	62	7 %	739	88 %
4. omd	793	20	3 %	67	8 %	706	89 %

Figur 4: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev

5.7 Sammenheng mellom tilstand og endring

Samlet resultat for Tromsø viser at de endrete SEFRAK-bygningene har gjennomsnittlig bedre tilstand enn de uendrete. 4 % av de endrete bygningene er truet, mens hele 24 % av de uendrete bygningene er truet. Samme tendens er påvist i samlet resultat for 18 undersøkte kommuner i tidsrommet 2000-2014.¹⁹ En sannsynlig årsak til at endrete bygninger er gjennomsnittlig i bedre stand enn uendrete bygninger, er at endringer ofte representerer vedlikehold og bruk av bygningen.

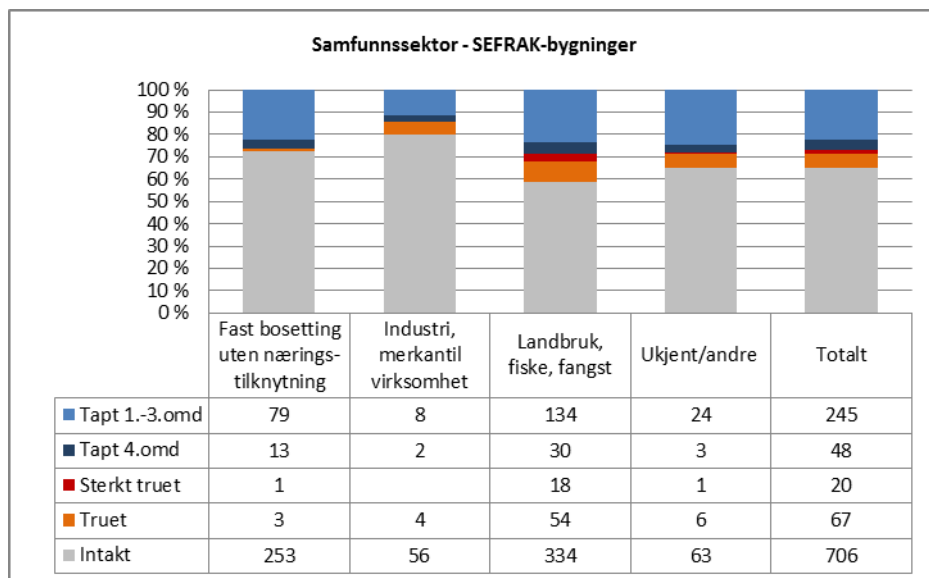

Figur 5: Andel truede/sterkt truede av endrete og uendrete SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev

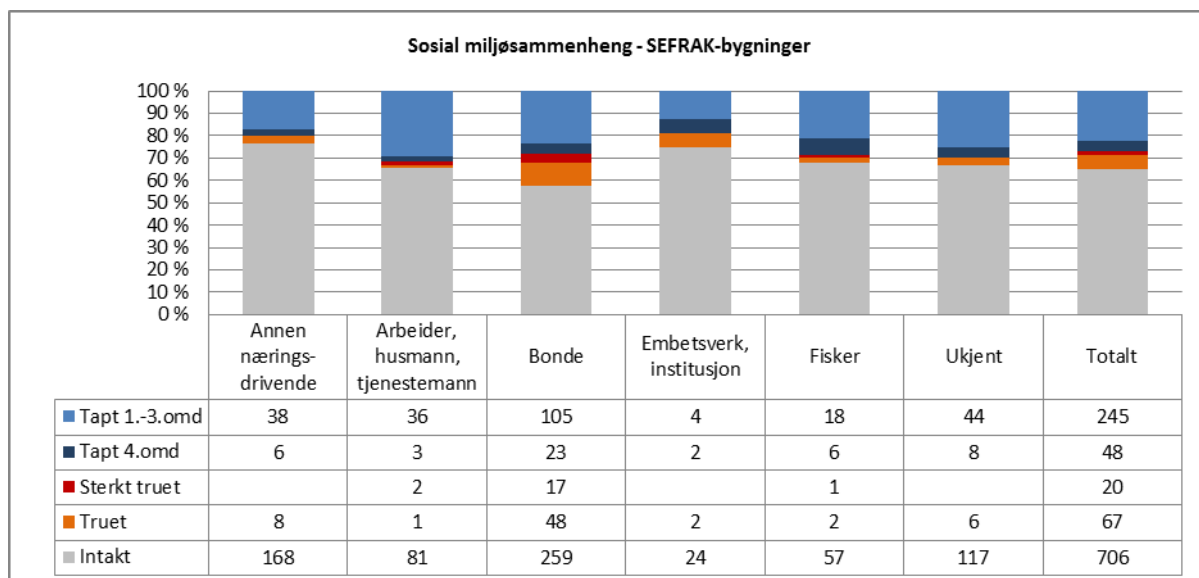
¹⁹ Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014. NIKU Rapport 82, s 20

5.8 Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng

Tapsandelen er høyest for bygninger med opprinnelig tilknytning til landbruk, fiske og fangst (7 %). Av disse er det bygninger knyttet til fiske som har mest tap (9 %), mens bondens bygninger har høyest andel truete og sterkt truete (20 % av de gjenstående).

Figur 6: Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på samfunnssektor. Tromsø 1.-4. omdrev

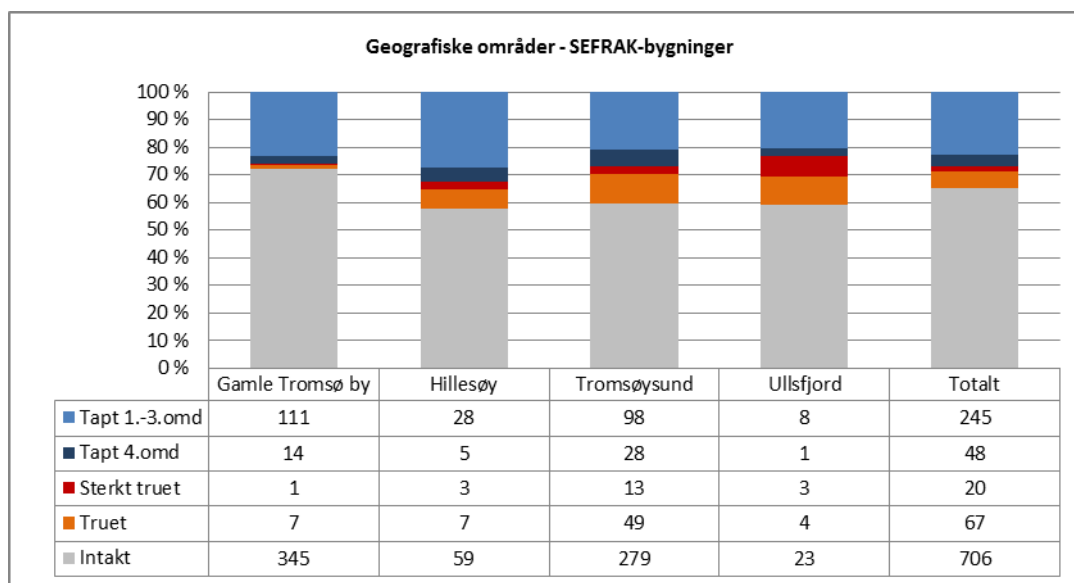

Figur 7: Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng. Tromsø 1.-4. omdrev

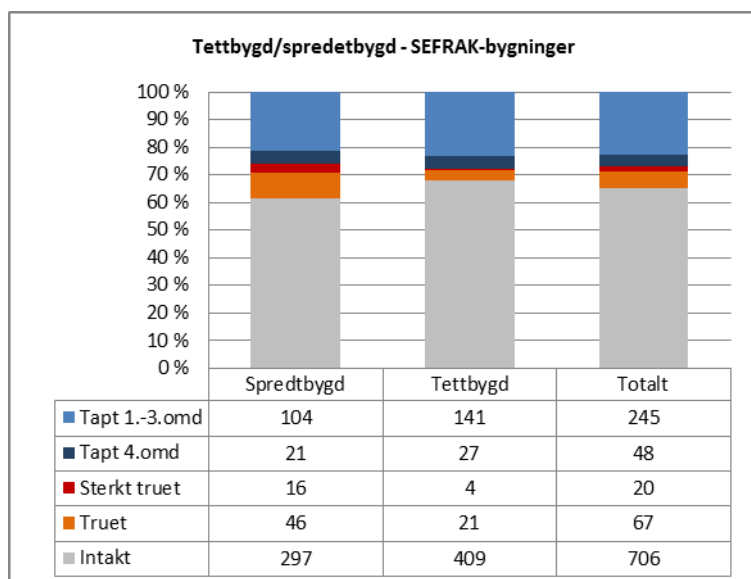
5.9 Geografiske variasjoner

Tapsandelen for SEFRAK-bygninger er noenlunde likt fordelt mellom tettbygde og spredtbygde områder, og dette gjelder både akkumulert tap og tapsandel i 4. omdrev isolert. De spredtbygde områdene har imidlertid en klar overvekt av truede bygninger (17 % mot 6 % i tettbygde områder).

GEOGRAFISKE VARIASJONER	Gamle Tromsø by	Hillesøy	Tromsøysund	Ullsfjord	Totalt	Spredtbygd	Tettbygd
Undersøkt 1. omd	478	102	467	39	1086	484	602
Akkumulert tap	26 %	32 %	27 %	23 %	27 %	26 %	28 %
Undersøkt 4. omd	367	74	369	31	841	380	461
Tapt 4. omd	4 %	7 %	8 %	3 %	6 %	6 %	6 %
Gjenstående	353	69	341	30	793	359	434
Truet/sterkt truet	2 %	14 %	18 %	23 %	11 %	17 %	6 %

Figur 8: Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på geografiske områder. Tromsø 1.-4. omdrev

Figur 9: Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på tettbygde/spredtbygde områder. Tromsø 1.-4. omdrev

5.10 Bygningskategorier

SEFRAK-bygningene i Tromsø er analysert i seks hovedkategorier: «bolighus/våningshus», «bygårder», «driftsbygninger i tunet», «mindre uthus i/nær tunet», «naust/sjøhus/fyr» og «andre hustyper». Hovedkategoriene består av flere bygningstyper.

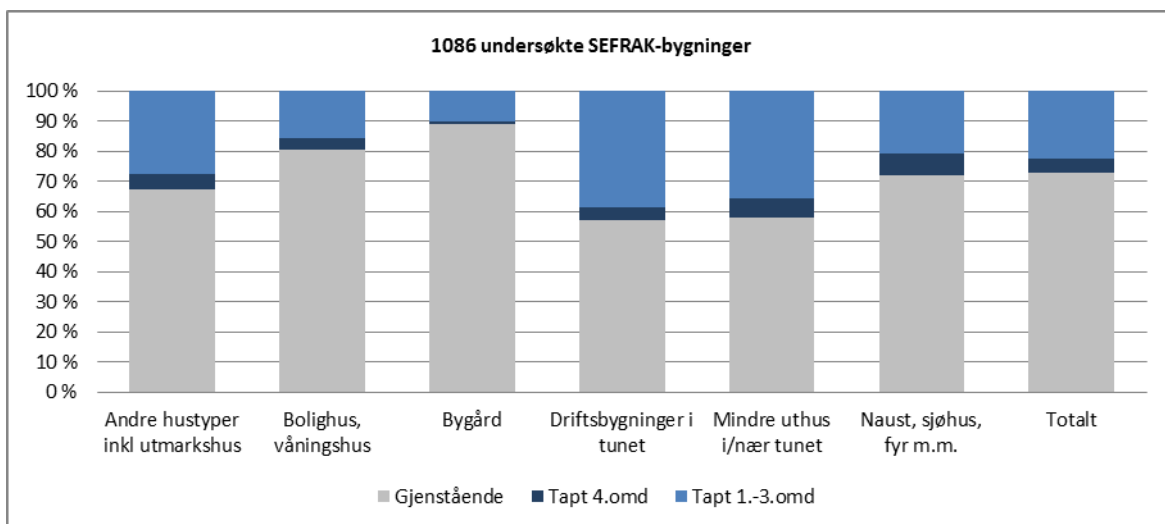
Driftsbygninger, mindre uthus og utmarksbygninger har høyest akkumulert tapsandel (henholdsvis 43 %, 42 % og 45 %) og høyest andel truete/sterkt truete (henholdsvis 25 %, 16 % og 67 %).

Bygårdene har lavest akkumulert tapsandel av alle bygningskategorier (11 %) og ingen av de gjenstående er truet av forfall, mens andelen endrete er høy (90 %). Også bolighusene har lavere akkumulert tapsandel enn gjennomsnittet i Tromsø (19 % mot 27 %), lav andel av forfall (5 %) og høy andel endrete (71 %).

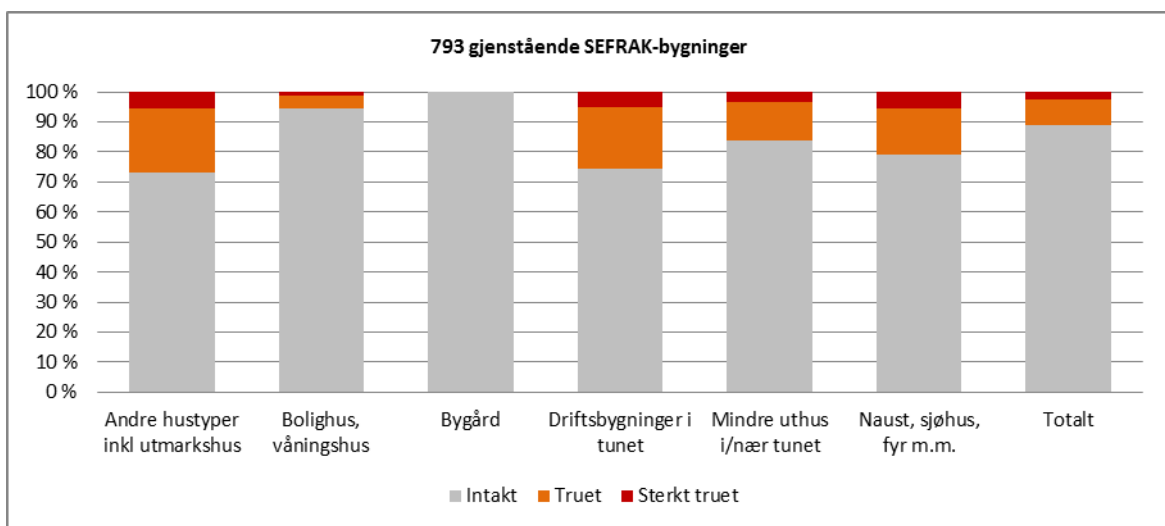
Det er verdt å merke seg at selv om tapsandelen for naust og sjøhus ligger omtrent på gjennomsnittet, er andelen truete/sterkt truete høyere enn gjennomsnittet (21 % mot 11 %), slik at man kan forvente økt tapstakt for denne bygningsgruppen i årene fremover. Det samme gjelder for driftsbygningene i tunet.

Prosentvis andel av tap, tilstand og endringsgrad for hovedkategoriene av undersøkte SEFRAK-bygninger. Figurene på motstående side illustrerer det samme.

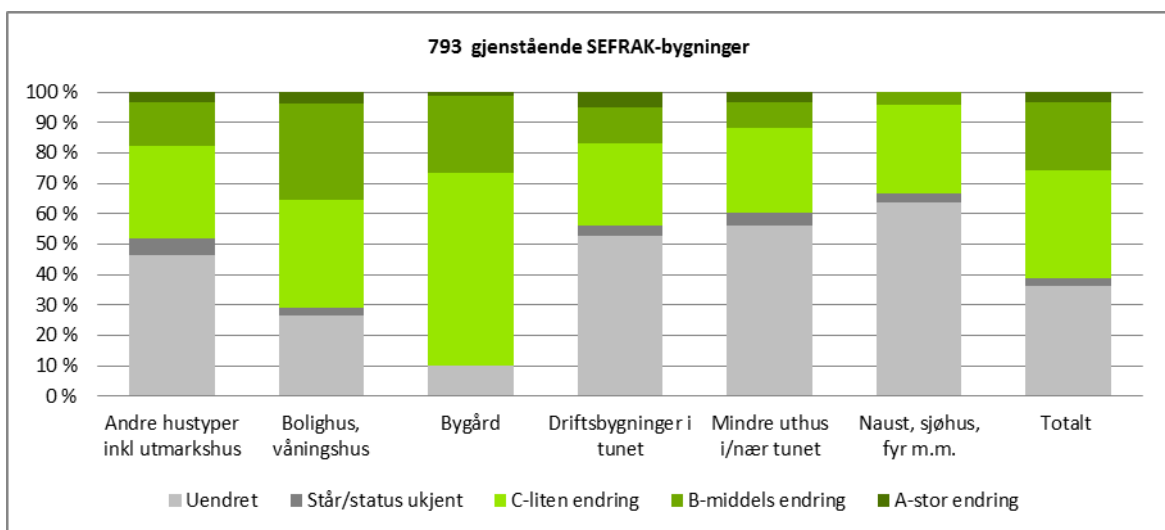
BYGNINGSTYPER	Andre hustyper Inkl utmarkshus	Bolighus, våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr	Totalt
Undersøkt 1. omd	83	508	89	103	203	100	1086
Andel av totalt	8 %	47 %	8 %	9 %	19 %	9 %	100 %
Tapt 1. omd	19 %	11 %	7 %	23 %	18 %	15 %	14 %
Tapt 2. omd	1 %	3 %	0 %	9 %	8 %	4 %	4 %
Tapt 3. omd	9 %	3 %	4 %	13 %	14 %	4 %	6 %
Tapt 4. omd	7 %	4 %	1 %	6 %	10 %	9 %	6 %
Akkumulert tap	33 %	19 %	11 %	43 %	42 %	28 %	27 %
Gjenstående	56	409	79	59	118	72	793
Andel av gjenstående	7 %	52 %	10 %	7 %	15 %	9 %	100 %
Truet	21 %	4 %	0 %	20 %	13 %	15 %	8 %
Sterkt truet	5 %	1 %	0 %	5 %	3 %	6 %	3 %
Endret totalt	48 %	71 %	90 %	44 %	40 %	33 %	61 %
A-stor endring	4 %	4 %	1 %	5 %	3 %	0 %	3 %
B-middels endring	14 %	32 %	25 %	12 %	8 %	4 %	22 %
C-liten endring	30 %	36 %	63 %	27 %	28 %	29 %	36 %

Figur 10: Akkumulert tap fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 1.-4. omdrev

Figur 11: Bygningsteknisk tilstand fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 4. omdrev

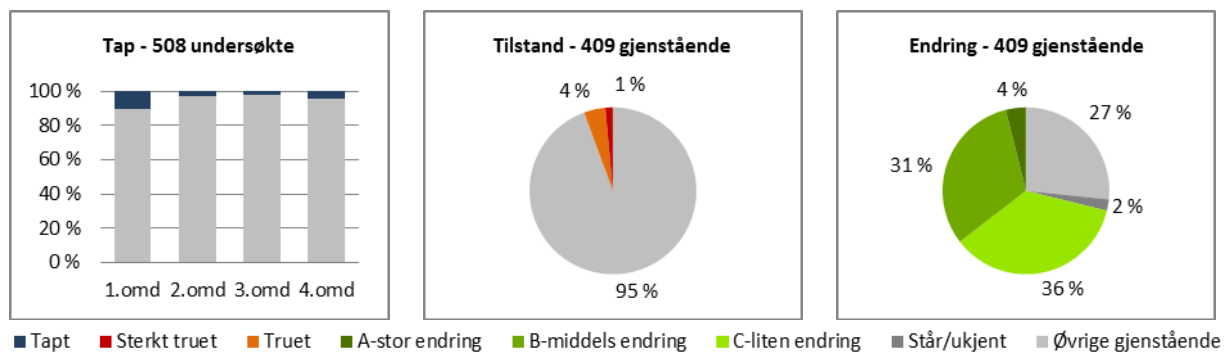

Figur 12: Endringsgrad fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 4. omdrev

5.10.1 Bolighus/våningshus

Av totalt 508 boliger/våningshus i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 19 % tapte (11 %, 3 %, 3 % og 4 % i henholdsvis 1., 2., 3. og 4. omdrev). Andelen tapte bolighus/våningshus i 4. omdrev er lavere enn gjennomsnittstapet i Tromsø (4 % mot 6 %), og likeledes det akkumulerte tapet (19 % mot 27 %). Også andelen truete/sterkt truete er lavere enn gjennomsnittet i kommunen (5 % mot 11 %). Andelen endrete er høyere enn gjennomsnittet for kommunen (71 % mot 61 %).

Bolighus/våningshus utgjør 19 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Tromsø.

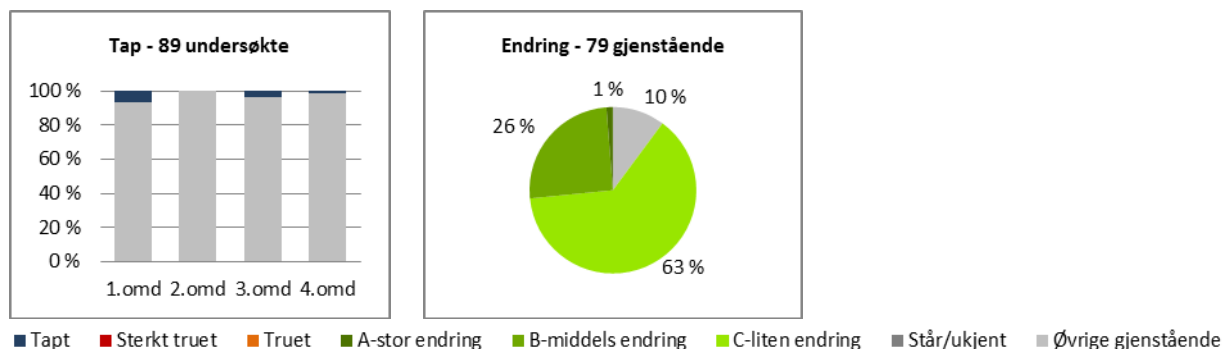
Figur 13: SEFRAK-registrerte bolighus/våningshus. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev

Våningshus/bolighus har lavere tapsandel og lavere andel truete/sterkt truete enn gjennomsnittet for alle undersøkte SEFRAK-bygninger i Tromsø, mens andelen endrete er høyere enn gjennomsnittet i kommunen. 36 % har kun mindre overflateendringer (C-endringer), som representerer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet, men en nesten like stor andel har påbygninger (35 %). Foto (19024102021): ÅD/NIKU 2016

5.10.2 Bygårder

Av totalt 89 bygårder i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 11 % tapt (7 %, 0 %, 4 % og 1 % i henholdsvis 1., 2., 3. og 4. omdrev). De eldre bygårdene i Tromsø er mindre utsatt for tap og forfall enn gjennomsnittet for SEFRAK-bygningene i kommunen, men endringsandelen er høy. Alle bygårdene er registrert med god bygningsteknisk tilstand, og akkumulert tap er klart lavere enn gjennomsnittet (11 % mot 27 %). Én bygård er revet i 4. omdrev (1 % tap mot 6 % i gjennomsnitt). Andelen bygårder som er endret er klart høyere enn gjennomsnittet (90 % mot 61 % totalt). En stor del av endringene er overflateendringer (63 %), mens andelen store volumendringer (A-endringer) er lav (1 %). Bygårdene utgjør 19 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Tromsø.

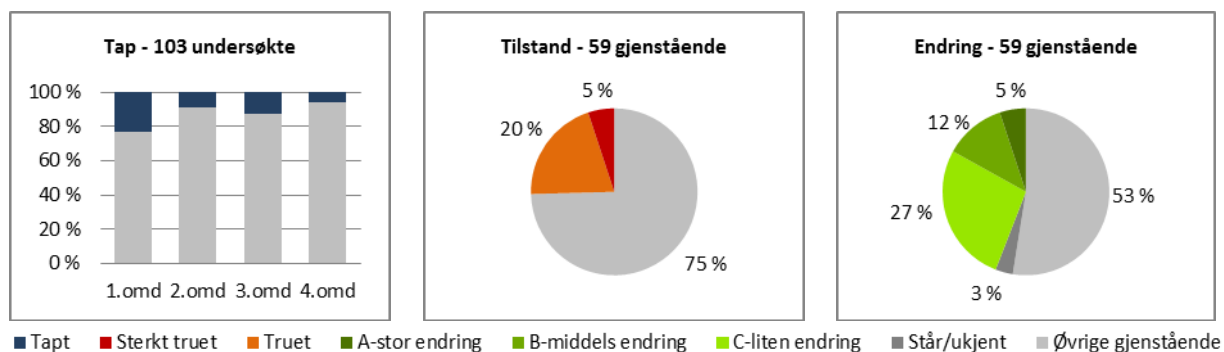
Figur 14: SEFRAK-registrerte bygårder. Tap 1.-4. omdrev. Endringer 4. omdrev

Bygårdene i Tromsø sentrum har lavest tapsandel av de undersøkte bygningstypene (1 %), og alle er registrert i god bygningsteknisk tilstand. Bygårdene er imidlertid bygningstypene med høyest andel endringer (90 % endrete). I de fleste tilfellene dreier det seg kun om overflateendringer (63 %). Foto (19020108005): ÅD/NIKU 2016

5.10.3 Driftsbygninger

Av totalt 103 driftsbygninger i det opprinnelige undersøkellesgrunnlaget, er nå 43 % tapt (23 %, 9 %, 13 % og 6 % i henholdsvis 1., 2., 3. og 4. omdrev). Andelen tapte driftsbygninger i 4. omdrev er som gjennomsnittstapet i Tromsø, men det akkumulerte tapet er klart høyere (43 % mot 27 % i gjennomsnitt). Også andelen truete/sterkt truete er klart høyere enn gjennomsnittet i kommunen (25 % mot 11 %), slik at man kan forvente økt tapstakt i årene fremover. Andelen endrete ligger under gjennomsnittet i kommunen (44 % mot 61 %). Driftsbygningene i tunet utgjør 7 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Tromsø.

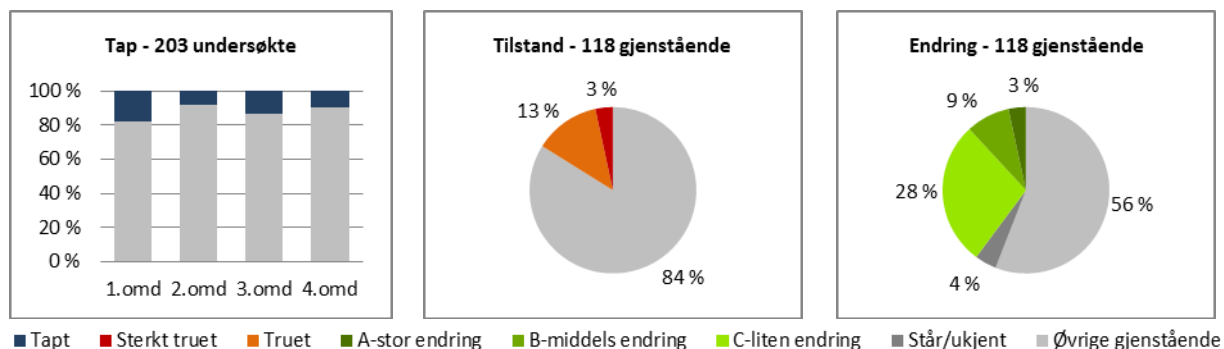
Figur 15: SEFRAK-registrerte driftsbygninger i og nær tunet. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev

Driftsbygningene har høyest akkumulert tap av alle de undersøkte bygningstypene i Tromsø. 43 % er tapt siden den opprinnelige SEFRAK-registreringen, mens akkumulert tap for alle bygningstyper er på 27 %. Driftsbygningene utgjør kun 7 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene eldre enn 1900 i Tromsø kommune. Foto (19024104015): ÅD/NIKU 2016

5.10.4 Mindre uthus

Av totalt 203 mindre uthus i og nær tunet i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 42 % tapt (18 %, 8 %, 14 % og 10 % i henholdsvis 1., 2., 3. og 4. omdrev). Andelen tapte av de mindre uthusene i 4. omdrev ligger over gjennomsnittstapet i Tromsø (10 % mot 6 %), og det akkumulerte tapet er klart høyere (42 % mot 27 % i gjennomsnitt). Også andelen truete/sterkt truete er høyere enn gjennomsnittet i kommunen (16 % mot 11 %), mens andelen endrete ligger under gjennomsnittet (40 % mot 61 %). De mindre uthusene i og nær tunet er marginalt mindre utsatt for tap og forfall enn de store driftsbygningene. Bygningstypen utgjør 15 % av de gjestående SEFRAK-bygningene i Tromsø.

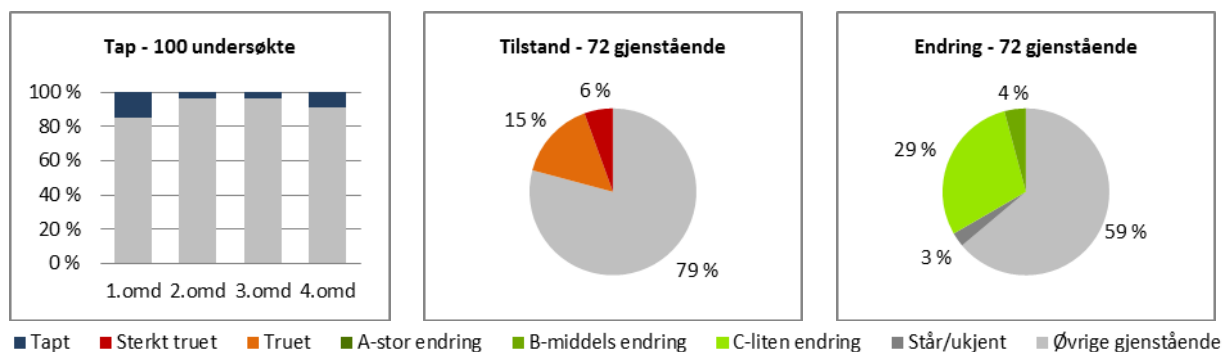
Figur 16: Mindre SEFRAK-uthus i og nær tunet. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev

De mindre uthusene i og nær tunet har nesten like høy tapsandel som de større driftsbygningene (42 %), men andelen truete er lavere enn for de større driftsbygningene (16 % mot 25 %). Foto (19024102013): ÅD/NIKU 2016

5.10.5 Naust

Av totalt 100 naust og sjøhus i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget, er nå 28 % tapt (15 %, 4 %, 4 % og 9 % i henholdsvis 1., 2., 3. og 4. omdrev). Andelen tapte naust i 4. omdrev er noe høyere enn gjennomsnittstapet i Tromsø (9 % mot 6 %), men det akkumulerte tapet ligger omtrent på gjennomsnittet (28 % mot 27 %). Andelen truete/sterkt truete naust er imidlertid klart høyere enn gjennomsnittet i kommunen (21 % mot 11 %), slik at man kan forvente økt tapstakt i årene fremover. Andelen endrete er lav (33 % mot 61 %). Naust og sjøhus utgjør 9 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Tromsø.

Figur 17: SEFRAK-registrerte sjøhus og naust. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev

Akkumulert tap av SEFRAK-registrerte naust og sjøhus er omtrent som gjennomsnittstapet for alle de undersøkte bygningstypene i Tromsø, men andelen naust og sjøhus som er truet/sterkt truet er klart høyere enn gjennomsnittet (21 % mot 11 %). Foto (19024103009): ÅD/NIKU 2016

6 Virkemidler for vern

I dette kapittelet presenteres virkemidler for bevaring av kulturminner i Tromsø kommune. Oversikten er ikke uttømmende. I sluttrapporten for overvåkingsprogrammet vil forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad bli analysert.

Kommuneplan

I arealdelen av kommuneplan for Tromsø 2011-2022, settes fokus på kulturminner i kapittel 4, «Kulturminner, kulturmiljø og bygningsvern». Kapittelet er styringsdokument for det pågående arbeidet med kommunedelplan for kulturminner og skal være til hjelp i saksbehandling angående kulturminner. I planen fremheves betydningen av systematisk kunnskap om byens historiske utvikling og en arkitekturpolitikk som tar hensyn til denne kunnskapen. Videre fremheves dialogen mellom kulturminneforvaltning, eiendomsutviklere og befolkning. Det nevnes spesielt at eiere av kulturminner skal sikres medvirkning. Ønsket om å ta vare på den eldre bebyggelsen i bykjernen gjennom reparasjon og tilpasning er begrunnet med identitet og verdiskaping, basert på kunnskaps- og opplevelsesressurser i den historiske bygningsmassen.²⁰ I vedleggene til kommuneplanens arealdel vektlegges betydningen av formelt vern, for å sikre en god forvaltning av kulturminnene. Her nevnes også spesielt utfordringen med å sikre arkitektonisk kvalitet i forholdet mellom nye bygg og anlegg og bevaringsverdige bygninger og bygningsmiljøer.²¹

Kommunedelplan for kulturminner

Kulturminneplan for Tromsø er under arbeid og skal være ferdig i 2019.²² Planprogram for kulturminneplanen ble vedtatt i mai 2016. Her heter det at kulturminneplanen skal legge grunnlaget for at viktige kulturhistoriske verdier i hele Tromsø kommune blir bevart for fremtidige generasjoner. Videre heter det at planen vil gi oversikt over kulturminnene i kommunen og dermed sikre forutsigbarhet og en helhetlig og sammenhengende forvaltning.²³ I følge kommuneplanens arealdel vil kulturminneplanen inneholde en beskrivende oversikt, verdianalyse av verdifulle kulturmiljøer og landskaper, strategi for fremtidig vern, arealkart, samt reguleringsbestemmelser for hensynssoner etter plan- og bygningsloven.²⁴ Arbeidet med kulturminneplanen ble igangsatt med midler fra Riksantikvaren.²⁵

Kommunedelplan for Tromsø sentrum

Sentrumsplanen legger premissene for arealbruken i Tromsø sentrum. I planen er bevaringsverdig bygningsmiljø definert som områder med en stor andel av bevaringsverdige enkeltbygg og hvor den historiske bebyggelsesstrukturen til dels er intakt. Innenfor disse områdene skal den historiske bebyggelsen ligge til grunn for utbygging. Planen skal sikre det kulturhistoriske miljøet i sentrum med sammenhengende trehusbebyggelse og spesielt bevaringsverdige enkeltbygninger. I områdene med bevaringsverdig bygningsmiljø legger Sentrumsplanen konkrete føringer for byggehøyder. Lav høyde, mellom 2 og 4 etasjer, skal opprettholdes. Det legges også vekt på å ta hensyn til helheten i bystrukturen i forbindelse med nye planer og byggesaker, at hele kvartal må ses under ett, og at virkningen av tiltak må sees i et større perspektiv. Ved planlegging av nybygg i området skal

²⁰ Kommuneplan for Tromsø 2011-2022, planbeskrivelse, arealdelen, s 37-45

²¹ Kommuneplan for Tromsø 2011-2022, planbeskrivelse, arealdelen, vedleggene, s 20

²² Tromsø kommunes hjemmeside, lest 28.03.17: <http://www.tromso.kommune.no/kulturminner-og-bygningsvern.326737.no.html>

²³ Vårt landskap, vår kulturarv. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø, planprogram. Tromsø 2016

²⁴ Kommuneplan for Tromsø 2011-2022, planbeskrivelse, arealdelen, s 38

²⁵ Tromsø kommune årsbudsjett 2012, Økonomiplan 2012-2015, behandlet i kommunestyret 14.12.12

overgangen til verneverdige enkeltbygninger og bygningsmiljøer utformes bevisst. Ved vedlikehold og opprustning skal fasadeutformingen mot gaten vektlegges spesielt. Tiltakene skal i volum, form, høyde, materialbruk og farge tilpasses den eksisterende struktur.²⁶

Kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka

I bestemmelsene til planen heter det at i dette området skal bygninger avsatt til bevaring ikke rives eller forandres vesentlig i volum. Istandsetting skal skje i samråd med kulturvernmyndighetene. Ved istandsetting skal originale bygningsdeler beholdes og repareres, og bygningenes hovedform, takform, grunnflate og tak- og gesimshøyder skal opprettholdes. Fargesettingen skal være original eller tilpasset. Bygninger som er bevaringsverdige i henhold til planen skal reguleres til spesialområde bevaring i nye reguleringsplaner.²⁷

Nordbyen

Reguleringsplan for Nordbyen er under arbeid. Planen skal skape forutsigbarhet, forenkle prosjektutvikling og gjøre området attraktivt for etableringer. Området, som ligger i randsonen av Tromsø sentrum, skal ha funksjonsblanding av næring, attraksjoner og boliger. Bymiljø, landskap, uterom og kulturminner skal ivaretas og vurderes med hensyn til tetthet og høyder i bebyggelsen. Visjonen er at Nordbyen skal forsterke Tromsø som arktisk hovedstad.²⁸ Byutviklingsavdelingen i kommunen har utarbeidet en kulturhistorisk stedsanalyse for Nordbyen. Her heter det at området har stor historisk betydning, og at historien strekker seg tilbake til vikingtid og fortsatt er lesbar.²⁹

LNF-områder

356 av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Tromsø ligger i LNF-områder. LNF-områder er landbruks-, natur- og friluftsområder lagt ut i kommuneplan i henhold til plan- og bygningsloven, hvor det kun er tillatt med bygge- og anleggsvirksomhet som har direkte tilknytning til landbruk eller stedbunden næring (tradisjonell landbruksvirksomhet).³⁰

Reguleringsplaner

Med utgangspunkt i oversikt fra planavdelingen i Tromsø kommune, har NIKU registrert 289 objekter regulert til bevaring i Tromsø kommune. De aller fleste av disse ligger i Tromsø sentrum.

NB!-registeret

Deler av Tromsø by inngår i Riksantikvarens NB!-register, som er en database over 75 byer og tettsteder i Norge med kulturmiljøer av nasjonal interesse. Tromsø bys nasjonale kulturminneverdi begrunnes med at byen er det eldste bevarte eksempelet på urbaniseringen i Europas nordlige utkant, og at Tromsø helt siden 1830-tallet har vært den viktigste norske byen for ishavsfangst og internasjonal polarforskning. NB!-registeret innebærer ikke formelt vern, men det skal vises særlige hensyn i forbindelse med utbygging og forvaltning i de utvalgte områdene. NB!-registrering av kulturmiljøer gir grunnlag for nye hensynsoner etter plan- og bygningsloven og innsigelse ved nye arealplaner.³¹

²⁶ Kommunedelplan for Tromsø sentrum, Sentrumsplanen, plan 225, s 7, 17, 38, 49

²⁷ Kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka, plan 229, s 15

²⁸ Tromsø kommunes hjemmeside, lest 28.03.17: <http://www.tromso.kommune.no/omraaderegulering-nordbyen-plan-nr-1846.361879.no.html>

²⁹ Tromsø kommune: Nordbyen. Kulturhistorisk stedsanalyse etter DIVE-metoden, 2016, s 3

³⁰ LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-7 nr 5

³¹ NB!-register på Riksantikvarens hjemmeside, lest 28.03.17: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>

Kilder

Broe, Unni og Solrun Skogstad 2004: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Tromsø kommune. Troms fylke 2001. Riksantikvaren

Broe, Unni og Solrun Skogstad 2009: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Tromsø kommune. Troms fylke 2006. Riksantikvaren

Dammann, Åse, 2012: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Tromsø kommune. Troms fylke 2011. 3. omdrev. NIKU Rapport 56

Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014. NIKU Rapport 82

FOR-2011-11-09-1088: Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kap 1

Kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka, plan 229

Kommunedelplan for Tromsø sentrum, Sentrumsplanen, plan 225

Kommuneplan for Tromsø 2011-2022, planbeskrivelse, arealdelen

Kommuneplan for Tromsø 2011-2022, planbeskrivelse, arealdelen, vedleggene

Leden, Siv og Åse Dammann: Verneverdige kulturminner til Askeladden. Nittedal, Samnanger, Sandnes og Tromsø kommune. NIKU oppdragsrapport 142/2015

LOV-1978-06-09-50: Lov om kulturminner (kulturminneloven)

LOV-2008-06-27-71: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

NBI-register på Riksantikvarens hjemmeside: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>

Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

Riksantikvaren BraArkiv: SEFRAK-registreringen i Tromsø. SEFRAK-skjemaer og foto

Riksantikvaren: Gamle hus da og nå – kontrollregistrering Tromsø kommune 2001, 2006, 2011. Foto og rådata

Riksantikvaren: Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus

Riksantikvaren: Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – kontrollregistrering Tromsø kommune 2016. Foto og rådata

Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no/Tema/Miljoeovervaaking>

Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/SEFRAK-registeret>

Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet: Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø

Statens kartverk, Geovekst: Kartgrunnlag

Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>

Tromsø kommune årsbudsjett 2012, Økonomiplan 2012-2015, behandlet i kommunestyret 14.12.12

Tromsø kommune: Nordbyen. Kulturhistorisk stedsanalyse etter DIVE-metoden, 2016

Tromsø kommunes hjemmeside: <http://www.tromso.kommune.no/kulturminner-og-bygningsvern.326737.no.html>

Tromsø kommunes hjemmeside: <http://www.tromso.kommune.no/omraaderegulering-nordbyen-plan-nr-1846.361879.no.html>

Vårt landskap, vår kulturarv. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø, planprogram, Tromsø 2016

Figurliste

1. Tapte SEFRAK-bygninger. Tromsø 1., 2., 3. og 4. omdrev
2. Akkumulert tap av SEFRAK-bygninger. Tromsø 1.-4. omdrev
3. Bygningsendringer på gjenstående SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev
4. Bygningsteknisk tilstand for gjenstående SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev
5. Andel true/sterkt true av endrete og uendrete SEFRAK-bygninger. Tromsø 4. omdrev
6. Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på samfunnssektor. Tromsø 1.-4. omdrev
7. Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng. Tromsø 1.-4. omdrev
8. Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på geografiske områder. Tromsø 1.-4. omdrev
9. Tap og tilstand for SEFRAK-bygninger fordelt på tettbygde/spredtbygde områder. Tromsø 1.-4. omdrev
10. Akkumulert tap fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 1.-4. omdrev
11. Bygningsteknisk tilstand fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 4. omdrev
12. Endringsgrad fordelt på SEFRAK-bygningstyper. Tromsø 4. omdrev
13. SEFRAK-registrerte bolighus/våningshus. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev
14. SEFRAK-registrerte bygårder. Tap 1.-4. omdrev. Endringer 4. omdrev
15. SEFRAK-registrerte driftsbygninger. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev
16. SEFRAK-registrerte mindre uthus. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev
17. SEFRAK-registrerte naust og sjøhus. Tap 1.-4. omdrev. Tilstand og endringer 4. omdrev

Vedlegg

Vedlegg 1: Registreringsparametere³²

STATUS	BESKRIVELSE
Tap	Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. At huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted
Endret	Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen
Uendret	Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring
Står	Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging
Gjenoppstått	Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned og lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, registreres som gjenoppstått
ÅRSAKER TIL TAP	BESKRIVELSE
Brent/naturkatastrofe	
Falt i ruin	
Flytting	Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, for eksempel gårdstunet
Forfall/opprydding	
Offentlig vedtak/planvedtak	
Riving	
Ukjent	
ENDRING ABC	BESKRIVELSE
A-stor endring	Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet
B-middels endring	Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet
C-liten endring	Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekkning som bølgeblekk, eternitplater, asbestsplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå
ANNEN ENDRING ³³	BESKRIVELSE
Deler av hus revet	En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger
Tilbakeført til eldre uttrykk	Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag
TILSTAND	BESKRIVELSE
Intakt	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand
Truet ³⁴	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid
Sterkt truet	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand

Vedlegg 2: Vernestatus kategorier³⁵

VERNESTATUS	BESKRIVELSE
Fredet (kml)	Automatisk fredet el vedtaksfredet i henhold til kulturminneloven
Kommunalt vern (pbl)	Regulert til bevaring (hensynssone el tidl spesialområde bevaring) i henhold til plan- og bygningsloven
Andre planer eller retningslinjer med bevaringsformål	Hensynssoner og prioriterte kulturminner i kommunedelplan, Riksantikvarens NB! Register
LNF-område	Landbruks-, natur- og friluftsområder i kommuneplan i henhold til plan- og bygningsloven
Øvrige	

³² Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

³³ *Annen endring* ble registrert fra og med 3. omdrev

³⁴ *Truet* var ny kategori fra 3. omdrev. I 1. og 2. omdrev ble tilstand registrert som *sterkt truet* eller *intakt*

³⁵ Definert av NIKU i 3. og 4. omdrev

Vedlegg 3: Bygningstype kategorier³⁶

BYGNINGSTYPE	UNDERKATEGORIER
Bolighus/våningshus	Bolig
	Våningshus
Mindre uthus i/nær tunet	Sidebygning
	Stabbur, loft
	Uthus knyttet til bolig/bygård
	Andre mindre uthus i/nær tunet
Driftsbygninger i tunet	Driftsbygning
	Fjøs, stall, låve
Hus i utmark/seter	Koie
	Kvern, sag
	Seterbu/sel
	Seterfjøs
	Seterløe
	Utløe, sommerfjøs
	Andre hus i utmark
	Andre hus på setra
Naust, sjøhus, fyr m.m.	Fyr m.m.
	Naust, sjøbu
	Rorbu
	Sjøhus, brygge
Bygård	Bygård
Andre hustyper	Bygdemagasin, telthus, tollbu
	Forretningsbygg
	Forsamlingshus
	Hotell, gjestgiveri, skystasjon, kafé m.m.
	Hytte
	Kirke, kapell
	Kommunehus
	Kraftstasjon, transformatorstasjon
	Næringsbygg
	Skole/internat
	Stasjonsbygning
	Sykehus, pleiehjem
	Ukjent
	Annet

Vedlegg 4: Samfunnssektor kategorier³⁷

SAMFUNNSSEKTOR	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Fast bosetting uten næringsstilknytning	200
Industri/merkantil virksomhet	400-500
Landbruk, fiske, fangst	100
Andre sektorer	300, 600-900

Vedlegg 5: Sosial miljøsammenheng kategorier³⁸

SOSIAL MILJØSAMMENHENG	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Arbeider, husmann, tjenestemann	30-39
Bonde	25
Embetsverk, institusjon	10-19
Fisker	26
Annen næringsdrivende	20-24, 27-29

³⁶ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

³⁷ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

³⁸ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i 2000

Vedlegg 6: Geografiske kategorier³⁹

KOMMUNE	GEOGRAFISK OMRÅDE	TETTBYGD/SPREDTBYGD	KRETS
BØ	Sentrum		005-006
	Periferi		001-004, 007-011
FLORA	Florelandet/Brandsøya		301-318
	Eikefjord/Bru (fjordene)		101-119
	Kinn (øyene)		201-208
KAUTOKEINO	Galanito		002
	Kautokeino		001
	Lappoluobbal		006
	Mazé		007
	Mieronjævre		004
	Soattefielbma		005
MELHUS	Flå		013-015
	Hørg		016-024
	Hølonnda		025-030
	Melhus		001-012
		Melhus kommunesenter	003-005, 011
		Øvrige tettbygd	009, 013, 018, 022, 026
		Spredtbygd	001-002, 006-008, 010, 012, 014-017, 019-021, 023-025, 027-030
NITTEDAL	Øvre Hakadal		017-018
	Nittedal for øvrig		002-015
		Tettbygd	002, 009, 012
		Spredtbygd	004-007, 013-018
NORD-AURDAL	Aurdal kirkesogn		018-023
	Skrautvål kirkesogn		012-013
	Svenes kirkesogn		003-004, 006-009
	Tingnes kirkesogn		010-011, 014-017
	Tisleidalen kirkesogn		005
	Ulnes kirkesogn		001-002
		Tettbygd	009-010, 015-016, 018
		Spredtbygd	001-008, 011-014, 017, 019-023
SALTDAL	Nedre saltdal		101-115
	Øvre Saltdal		201-209
		Tettbygd	105, 208
		Spredtbygd	101-104, 107-207, 209
SAMNANGER	Tysse tettsted		009
	Spredtbygd		001-008, 010
SANDNES	Høle		031-034
	Høyland		005-025, 035-036
	Riska		026-030
		Sandnes by	001
		Øvrige tettbygd	009, 017, 027
		Tettbygd totalt	001, 009, 017, 027
	Spredtbygd	005-008, 010-014, 019-026, 028-036	
TROMSØ	Gamle Tromsø by		102-127
	Hillesøy		4101-4306
	Tromsøysund		202-3202, 4001-4005, 4401-4508
	Ullsfjord		3301-3308
	Sentrumplanen		102-108, 112-119
		Tettbygd	102-1501, 2030-2060, 4104
		Spredtbygd	1502-2020, 2070-4103, 4201-4508

³⁹ Definert ved oppstart av *Gamle hus da og nå* i år 2000

Vedlegg 7: Nøkkeltall SEFRAK-bygninger 10 kommuner

KOMMUNE	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			Gjenstående		
	Undersøkt	Tapt	Årlig tap	Undersøkt	Tapt	Årlig tap	Undersøkt	Tapt	Årlig tap			
Kautokeino	40	17	43 %	23	3	13 %	2,6 %	20	1	5 %	1,0 %	19
Nord-Aurdal	1350	173	13 %	1177	62	5 %	1,1 %	1115	46	4 %	0,8 %	1069
Nittedal	351	75	21 %	276	16	6 %	1,2 %	260	11	4 %	0,8 %	249
Tromsø	1086	152	14 %	934	40	4 %	0,9 %	894	53	6 %	1,2 %	841
Saltødal	464	73	16 %	391	18	5 %	0,9 %	373	20	5 %	1,1 %	353
Sandnes	781	235	30 %	546	33	6 %	1,2 %	513	29	6 %	1,1 %	484
Flora	686	52	8 %	634	31	5 %	1,0 %	603	27	4 %	0,9 %	576
Melhus	1429	287	20 %	1142	38	3 %	0,7 %	1104	31	3 %	0,6 %	1073
Bø	803	111	14 %	692	29	4 %	0,8 %	663	21	3 %	0,6 %	642
Samnanger	468	102	22 %	366	21	6 %	1,1 %	345	23	7 %	1,3 %	322
Totalt	7458	1277	17 %	6181	291	5 %	0,9 %	5890	262	4 %	0,9 %	5628

KOMMUNE	4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Ukjent endring		Truet		Sterkt truet	
	Undersøkt	Tapt	Årlig tap		Endret	Endret	A-stor	A-stor	B-middels	B-middels	C-liten	C-liten	Ukjent	Ukjent	Truet	Truet	Sterkt truet	Sterkt truet
Kautokeino	19	1	5 %	1,1 %	18	1	6 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %	0	7	39 %	4	22 %
Nord-Aurdal	1069	33	3 %	0,6 %	1036	380	37 %	31	3 %	100	10 %	249	24 %	11	175	17 %	54	5 %
Nittedal	249	5	2 %	0,4 %	244	166	68 %	20	8 %	63	26 %	83	34 %	6	12	5 %	12	5 %
Tromsø	841	48	6 %	1,1 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	67	8 %	20	3 %
Totalt	2178	87	4 %	0,8 %	2091	1033	49 %	77	4 %	341	16 %	615	29 %	38	261	12 %	90	4 %

Vedlegg 8: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger med ulike typer vern

VERNESTATUS*	4. omdrev			Gjenstående			Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent endringsgrad		Truet		Sterkt truet	
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt	Undersøkt	Tapt
Fredet (kml)	10	0	0 %	10	5	50 %	0	0 %	0	0 %	5	50 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Regulert til bevaring (pbl)	126	0	0 %	126	93	74 %	2	2 %	22	17 %	69	55 %	3	2 %	3	2 %	0	0 %	0	0 %
Andre planer og retningslinjer med bevaringsformål**	109	0	0 %	109	84	77 %	3	3 %	34	31 %	47	43 %	5	5 %	3	3 %	0	0 %	0	0 %
LNF-områder	356	18	5 %	338	167	49 %	13	4 %	57	17 %	97	29 %	8	2 %	47	14 %	16	5 %	5	2 %
Øvrige	240	30	13 %	210	137	65 %	8	4 %	64	30 %	65	31 %	5	2 %	14	7 %	4	2 %	14	7 %
Totalt	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %	67	8 %

*For bygninger med flere typer vern er bygningens høyeste vernekategori gitt tellende verdi i denne tabellen, slik at hver av de undersøkte bygningene inngår i kun én kategori

**Kommunedelplan for Tromsø sentrum, Kommunedelplan for Stakkevollvegen-Tromsømarka, Riksantikvarens NB!-register

Vedlegg 9: Detaljert resultat SEFRAK-bygninger samlet

BYGNINGSTYPER	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjenstående	Endret totalt	A-stor endring	B-middels endring	C-liten endring	Står/ukjent endringsgrad	Truet	Sterkt truet							
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt																
Våningshus	508	54	11 %	454	15	3 %	439	11	3 %	428	19	4 %	409	291	71 %	16	4 %	129	32 %	146	36 %	9	2 %	17	4 %	6	1 %
Bolighus, våningshus	508	54	11 %	454	15	3 %	439	11	3 %	428	19	4 %	409	291	71 %	16	4 %	129	32 %	146	36 %	9	2 %	17	4 %	6	1 %
Mindre uthus i/nær tunet	156	31	20 %	125	12	10 %	113	19	17 %	94	12	13 %	82	27	33 %	3	4 %	5	6 %	19	23 %	4	5 %	13	16 %	4	5 %
Sidebygning	33	4	12 %	29	2	7 %	27	1	4 %	26	1	4 %	25	15	60 %	1	4 %	4	16 %	10	40 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Stabbur, loft	14	2	14 %	12	0	0 %	12	1	8 %	11	0	0 %	11	5	45 %	0	0 %	1	9 %	4	36 %	1	9 %	2	18 %	0	0 %
Mindre uthus i/nær tunet	203	37	18 %	166	14	8 %	152	21	14 %	131	13	10 %	118	47	40 %	4	3 %	10	8 %	33	28 %	5	4 %	15	13 %	4	3 %
Driftsbygning	65	15	23 %	50	2	4 %	48	5	10 %	43	3	7 %	40	19	48 %	2	5 %	7	18 %	10	25 %	2	5 %	8	20 %	2	5 %
Fjøs, stall, låve	38	9	24 %	29	5	17 %	24	4	17 %	20	1	5 %	19	7	37 %	1	5 %	0	0 %	6	32 %	0	0 %	4	21 %	1	5 %
Driftsbygninger i tunet	103	24	23 %	79	7	9 %	72	9	13 %	63	4	6 %	59	26	44 %	3	5 %	7	12 %	16	27 %	2	3 %	12	20 %	3	5 %
Koie	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Kvern, sag	2	1	50 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %
Utløe, sommerfjøs	19	1	5 %	18	1	6 %	17	5	29 %	12	1	8 %	11	2	18 %	0	0 %	2	18 %	0	0 %	1	9 %	4	36 %	3	27 %
Hus i utmark, seter	22	3	14 %	19	1	5 %	18	5	28 %	13	1	8 %	12	2	17 %	0	0 %	2	17 %	0	0 %	1	8 %	5	42 %	3	25 %
Naust, sjøbu	84	12	14 %	72	2	3 %	70	3	4 %	67	5	7 %	62	18	29 %	0	0 %	3	5 %	15	24 %	2	3 %	10	16 %	4	6 %
Sjøhus, brygge	16	3	19 %	13	1	8 %	12	0	0 %	12	2	17 %	10	6	60 %	0	0 %	0	0 %	6	60 %	0	0 %	1	10 %	0	0 %
Naust, sjøhus, fyr m.m.	100	15	15 %	85	3	4 %	82	3	4 %	79	7	9 %	72	24	33 %	0	0 %	3	4 %	21	29 %	2	3 %	11	15 %	4	6 %
Bygård	89	6	7 %	83	0	0 %	83	3	4 %	80	1	1 %	79	71	90 %	1	1 %	20	25 %	50	63 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Annet	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Bygdemagasinet, tollbu	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	2	67 %	0	0 %	0	0 %	2	67 %	1	33 %	0	0 %	0	0 %
Forretningsbygg	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	1	25 %	0	0 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %
Forsamlingshus	9	6	67 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	2	67 %	1	33 %	0	0 %	1	33 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Hotell, gjestgiveri, skystasjon, kafé m.m.	8	0	0 %	8	0	0 %	8	0	0 %	8	0	0 %	8	6	75 %	0	0 %	0	0 %	6	75 %	0	0 %	1	13 %	0	0 %
Kommunehus	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Næringsbygg	14	2	14 %	12	0	0 %	12	0	0 %	12	0	0 %	12	5	42 %	0	0 %	3	25 %	2	17 %	1	8 %	3	25 %	0	0 %
Skole	9	2	22 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	2	29 %	5	3	60 %	1	20 %	1	20 %	1	20 %	0	0 %	2	40 %	0	0 %
Ukjent	11	3	27 %	8	0	0 %	8	1	13 %	7	0	0 %	7	6	86 %	0	0 %	2	29 %	4	57 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Andre hustyper	61	13	21 %	48	0	0 %	48	1	2 %	47	3	6 %	44	25	57 %	2	5 %	6	14 %	17	39 %	2	5 %	7	16 %	0	0 %
Totalsum	1086	152	14 %	934	40	4 %	894	53	6 %	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %

SPREDTBYGD TETTBYGD	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjen- stående	Endret		A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent		Truet	Sterkt truet		
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt			totalt	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring				
Spredtbygd	484	57	12 %	427	18	4 %	409	29	7 %	380	21	6 %	359	182	51 %	13	4 %	63	18 %	106	30 %	9	3 %	46	13 %	16	4 %
Tettbygd	602	95	16 %	507	22	4 %	485	24	5 %	461	27	6 %	434	304	70 %	13	3 %	114	26 %	177	41 %	12	3 %	21	5 %	4	1 %
Totalt	1086	152	14 %	934	40	4 %	894	53	6 %	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %

GEOGRAFISKE OMRÅDER	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjen- stående	Endret		A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent		Truet	Sterkt truet		
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt			totalt	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring				
Gamle Tromsø by	478	78	16 %	400	17	4 %	383	16	4 %	367	14	4 %	353	261	74 %	12	3 %	93	26 %	156	44 %	12	3 %	7	2 %	1	0 %
Hillesøy	102	17	17 %	85	3	4 %	82	8	10 %	74	5	7 %	69	38	55 %		0 %	17	25 %	21	30 %	3	4 %	7	10 %	3	4 %
Tromsøysund	467	53	11 %	414	17	4 %	397	28	7 %	369	28	8 %	341	176	52 %	13	4 %	66	19 %	97	28 %	6	2 %	49	14 %	13	4 %
Ullsfjord	39	4	10 %	35	3	9 %	32	1	3 %	31	1	3 %	30	11	37 %	1	3 %	1	3 %	9	30 %	0	0 %	4	13 %	3	10 %
Totalt	1086	152	14 %	934	40	4 %	894	53	6 %	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %

SOSIAL MILJØSAMMENHENG	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjen- stående	Endret		A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent		Truet	Sterkt truet		
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt			totalt	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring					
Annen næringsdrivende	220	29	13 %	191	4	2 %	187	5	3 %	182	6	3 %	176	124	70 %	3	2 %	37	21 %	84	48 %	4	2 %	8	5 %	0	0 %
Arbeider, husmann, tjenestemann	123	21	17 %	102	9	9 %	93	6	6 %	87	3	3 %	84	52	62 %	8	10 %	17	20 %	27	32 %	2	2 %	1	1 %	2	2 %
Bonde	452	58	13 %	394	16	4 %	378	31	8 %	347	23	7 %	324	167	52 %	9	3 %	61	19 %	97	30 %	7	2 %	48	15 %	17	5 %
Embetsverk, institusjon	32	3	9 %	29	1	3 %	28	0	0 %	28	2	7 %	26	16	62 %	2	8 %	5	19 %	9	35 %	2	8 %	2	8 %	0	0 %
Fisker	84	13	15 %	71	3	4 %	68	2	3 %	66	6	9 %	60	36	60 %	2	3 %	16	27 %	18	30 %	2	3 %	2	3 %	1	2 %
Ukjent	175	28	16 %	147	7	5 %	140	9	6 %	131	8	6 %	123	91	74 %	2	2 %	41	33 %	48	39 %	4	3 %	6	5 %	0	0 %
Totalt	1086	152	14 %	934	40	4 %	894	53	6 %	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %

SAMFUNNSSEKTOR	1. omdrev			2. omdrev			3. omdrev			4. omdrev			Gjen- stående	Endret		A-stor		B-middels		C-liten		Står/ukjent		Truet	Sterkt truet		
	Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt		Undersøkt	Tapt			totalt	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring	endring					
Andre sektorer	42	8	19 %	34	0	0 %	34	0	0 %	34	2	6 %	32	18	56 %	2	6 %	8	25 %	8	25 %	2	6 %	2	6 %	0	0 %
Fast bosetting uten næringstilknytning	349	53	15 %	296	13	4 %	283	13	5 %	270	13	5 %	257	189	74 %	10	4 %	77	30 %	102	40 %	6	2 %	3	1 %	1	0 %
Industri, merkantil virksomhet	70	6	9 %	64	1	2 %	63	1	2 %	62	2	3 %	60	46	77 %	0	0 %	8	13 %	38	63 %	1	2 %	4	7 %	0	0 %
Landbruk, fiske, fangst	570	74	13 %	496	23	5 %	473	37	8 %	436	30	7 %	406	208	51 %	14	3 %	75	18 %	119	29 %	11	3 %	54	13 %	18	4 %
Ukjent	55	11	20 %	44	3	7 %	41	2	5 %	39	1	3 %	38	25	66 %	0	0 %	9	24 %	16	42 %	1	3 %	4	11 %	1	3 %
Totalt	1086	152	14 %	934	40	4 %	894	53	6 %	841	48	6 %	793	486	61 %	26	3 %	177	22 %	283	36 %	21	3 %	67	8 %	20	3 %

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 88
ISSN 1503-4895
ISBN 978-82-8101-232-5

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00